

Best-sagen

Københavns Byrets, østre Landsrets
og Højesterets domme

(særtryk af Højesteretstidende 1948)

her Xerox-kopi til erstatning for det
af Gads forlag i 1950 udgivne særtryk.

**Dom afsagt den 20. september 1948 af
Københavns byrets 25. afdeling.**

Anklagemyndigheden

m o d

1) **Karl Rudolf Werner Best**, 2) **Hermann Constantin Albert Julius v. Hanneken**, 3) **Günther Friedrich Wilhelm Ludvig Pancke** og 4) **Otto Richard Bovensiepen**,

der tiltales for overtrædelse af lov nr. 395 af 12. juli 1946 om straf for krigsforbrydelser m. m.

Under denne sag, der er behandlet under medvirken af domsmænd, tiltales ifølge rigsadvokatens i medfør af justitsministeriets resolution af 8. maj 1948 udfærdigede anklageskrift af 10. maj 1948, således som det er ændret under domsforhandlingen, 1. **Karl Rudolf Werner Best**, 2. **Hermann Constantin Albert Julius v. Hanneken**, 3. **Günther Friedrich Wilhelm Ludvig Pancke** og 4. **Otto Richard Bovensiepen** for de af dem under krænkelse af de for besættelse og krig gældende folkeretlige love og sædvaner begåede overtrædelser af den danske straffelovgivning, til at lide straf i medfør af § 1 i lov nr. 395 af 12. juli 1946:

A. (II 1.)

Best for overtrædelse af straffelovens § 261, stk. 1, jfr. stk. 2, ved at han, der da var det tyske riges befuldmægtigede i Danmark, den 8. september 1943 overfor det tyske udenrigsministerium har taget initiativet til deportation af de danske jøder og forberedt aktionen ved at skaffe sig fortegnelser over dem, hvorefter der den 2. oktober 1943 med skib fra København til Tyskland blev deporteret 477 af besættelsesmagten den foregående aften anholdte jøder af hvilke 54 døde under opholdet dernede;

B. (V)

Bovensiepen, **Best**, **Pancke** og **v. Hanneken** for overtrædelse af straffelovens § 237, § 180 og § 183, stk. 1, jfr. stk. 2, jfr. tildels § 21:

Bovensiepen, der da var chef for det tyske sikkerhedspoliti i Danmark, ved i tiden fra den 10. januar 1944 til den 21. april 1945, som den for den til bekæmpelse af den danske sabotage m. v. iværksatte tyske antisabotage ansvarlige, at have givet ordre til eller sanktioneret de af den til udførelsen af antisabotagen indsatte S.S. „Sonderkommando“, der lededes af de ikke under sagen tiltalte tyske statsborgere **Otto Schwerdt** og **Horst Issel**, og hvis medlemmer var dels tyske og dels danske statsborgere, begåede drab, drabsforsøg, brandstiftelser, sprængninger og forsøg herpå, således som nedenfor anført:

1.

den 10. januar 1944 sprængning af studenterforeningen i København, hvorved der skete skade for 170.000 kr. og 3 personer lettere såredes,

2.

den 11. januar 1944 sprængning af garageanlægget, Enghavevej 31, København, hvorved der skete skade for 13.245 kr.,

3.

den 17. januar 1944 sprængning af Hellerup flødeis fabrik, Hellerup, hvorved der skete skade for 139.220 kr. og 2 personer såredes,

5.

den 31. januar 1944 sprængning af Hellerup roklub og filmselskabet Palladiums atelier, Hellerup, hvorved der skete skade for ialt 230.000 kr.,

6.

den 3. februar 1944 drab på landsretssagfører Holger Christensen i Aarhus,

7.

den 7. februar 1944 sprængning af filmselskabet „Asa“, Lyngby, hvorved der skete skade for 92.397 kr.,

8.

den 7. februar 1944 sprængning af Nordisk film co., København, hvorved der skete skade for 203.000 kr.,

9.

den 9. februar 1944 sprængning af ejendommen, Møllegade 22, Svendborg, hvorved der skete skade for 62.908 kr.,

10.

den 9. februar 1944 sprængning af tinghuset i Svendborg, hvorved der skete skade for 57.150 kr.,

11.

den 14. februar 1944 drabsforsøg på professor Erik Warburg i København,

13.

den 28. februar 1944 sprængning af Engers Hansens boghandel, Kongensgade, Esbjerg, og Palads hotellet, sammested, hvorved der skete skade for ialt 323.665 kr.,

14.

den 3. marts 1944 drabsforsøg på adjunkt Foged i Odense,

15.

den 3. marts 1944 sprængning ud for politistationen i Odense, hvorved 1 person dræbtes og 1 såredes,

16.

den 4. marts 1944 drab på kaptajn Gustav Blom Mackeprang i Charlottenlund,

17.

den 6. marts 1944 drabsforsøg på direktør Poul Schmidt Larsen i Randers,

18.

den 7. marts 1944 sprængning af Kielbergs boghandel, Svendborg, hvorved der skete skade for 57.000 kr.,

19.

den 17. marts 1944 sprængning af Alborg stifttidendes ejendom, Alborg, hvorved der skete skade for 286.254 kr.,

21.

den 21. marts 1944 drabsforsøg på landsretssagfører Poul Hjermind, København,

22.

den 31. marts 1944 sprængning af Kino palæet i København, hvorved der skete skade for 945.884 kr.,

23.

den 5. april 1944 sprængning af bådehuset i lystbådchavnen ved Langelinie i København, hvorved der skete skade for 141.000 kr.,

24.

den 19. april 1944 sprængning af sporvogn på Vesterbrogade i København, hvorved der skete skade for 3500 kr. og 15 personer såredes,

25.

den 23. april 1944 sprængning af S. L. Møllers bogtrykkeri, Rosenørnsallé 29, København, hvorved der skete skade for 700.000 kr.,

26.

den 23. april 1944 sprængning af lysekronfabrikken „Lyfa“, Blankavej 32, København, hvorved der skete skade for 422.000 kr.,

28.

den 25. april 1944 sprængning af ejendommen, Vester boulevard 27, København, hvorved der skete skade for 1.507.885 kr. og 1 person dræbtes,

29.

den 26. april 1944 brandstiftelse på Gilleleje kro, hvorved der skete skade for 65.000 kr.,

30.

den 27. april 1944 sprængning af Oliemøllen, Lyngbyvej 11, København, hvorved der skete skade for 1.352.000 kr.,

31.

den 28. april 1944 sprængning af Korsør glasværk, hvorved der skete skade for 1.410.439 kr.,

32.

den 29. april drab på ingeniør Viggo Børsholt på Frederiksberg,

33.

den 4. maj 1944 sprængning af Abenrå politistation, hvorved der skete skade for 125.000 kr.,

34.

den 6. maj 1944 sprængning af restaurant „Kilden“, Alborg, hvorved der skete skade for 256.016 kr.,

35.

den 7. maj 1944 sprængning af glassliberiet, Gladsaxevej, København, hvorved der skete skade for 267.587 kr.,

36.

den 7. maj 1944 sprængning af Hertz' bogtrykkeri, Snorresgade 22, København, hvorved der skete skade for 186.918 kr.,

37.

den 7. maj 1944 sprængning af Plum's boghandel, Assens, hvorved der skete skade for 217.936 kr.,

38.

den 13. maj 1944 drab på inspektør Henning Krarup Petersen i København,

39.

den 13. maj 1944 drab på driftsleder Jens Jetmar i København,

40.

den 13. maj 1944 sprængning af „Illum“, København, hvorved der skete skade for 440.297 kr.,

41.

den 13. maj 1944 sprængning af „Magasin du Nord“, København, hvorved der skete skade for 251.966 kr.,

42.

den 13. maj 1944 sprængning af Daells varehus, København, hvorved der skete skade for 90.000 kr.,

43.

den 13. maj 1944 sprængning af „Stjerne radio“, Istedgade, København, hvorved der skete skade for 246.650 kr. og 2 personer såredes,

44.

den 14. maj 1944 drab på repræsentant Ejner Madsen i København,

45.

den 20. maj 1944 drab på skomagersvend Arne Larsen i København,

46.

den 20. maj 1944 drab på slagtermester Poul Valdemar Søndergaard i København,

48.

den 24. maj 1944 sprængning af A/S Julius Kopp. Amagertorv, København, hvorved der skete skade for 425.000 kr.,

49.

den 24. maj 1944 sprængning af firmaet „Aulin“, Frederiksborggade, København, hvorved der skete skade for 182.304 kr.,

50.

den 26. maj 1944 drabsforsøg på bankdirektør Henning Hoffmann i Odense.

51.

den 26. maj 1944 drab på trælasthandler Niels Hein i Odense,

52.

den 26. maj 1944 sprængning af Fyens stifttidendes ejendom. Odense, hvorved der skete skade for 1.200.790 kr.,

53.

den 26. maj 1944 sprængning af ejendommene, Kongensgade 10, 44, 46 og 48 i Odense, hvorved der skete skade for 314.578 kr.,

54.

den 11. juni 1944 sprængning af Langelinie pavillonen i København, hvorved der skete skade for 1.206.400 kr.,

55.

den 12. juni 1944 sprængning af Københavns golfklubs klubhus, Eremitagen, hvorved der skete skade for 115.000 kr.,

56.

den 15. juni 1944 sprængning af ejendommene, Vestergade 44, Kongensgade 29, Overgaden 12 og Pogestræde 3 i Odense, hvorved der skete skade for 1.023.395 kr.,

57.

den 18. juni 1944 sprængning af K. B.-hallen i København, hvorved der skete skade for 1.360.000 kr.,

58.

den 18. juni 1944 sprængning af Domus Medica, Amaliegade i København, hvorved der skete skade for 810.000 kr.,

59.

den 22. juni 1944 sprængning af C. B.-grundskolen, Rosenvængets hovedvej i København, hvorved der skete skade for 132.350 kr.,

60.

den 24. juni 1944 sprængning af studentergården i København, hvorved der skete skade for 458.000 kr.,

61.

den 24. juni 1944 sprængning af Borgernes hus, Rosenborggade, København, hvorved der skete skade for 477.700 kr.,

62.

den 25 juni 1944 sprængning i Tivoli, hvorved der skete skade for 4.617.839 kr.,

63.

den 26. juni 1944 sprængning af den kongelige Porcelainsfabrik på Frederiksberg, hvorved der skete skade for 1.580.200 kr.,

64.

den 14. juli 1944 drab på fabrikant Erasmi Hansen i Odense,

65.

den 17. juli 1944 sprængning af lillebil K. 31157 i Hellerup, hvorved der skete skade for 5000 kr.,

68.

den 21. juli 1944 drab på kordegn Ejner Asbo i København,

70.

den 25. juli 1944 drab på købmand Valdemar Jensen i Hellerup,

71.

den 26. juli 1944 sprængning af personautomobil A. 18565 på Kongens Nytorv i København, hvorved der skete skade for 5000 kr.,

72.

den 27. juli 1944 sprængning af et blandet tog på Troldhede—Kolding privatbane udfor Kolding, hvorved der skete skade for 2251 kr.,

73.

den 27. juli 1944 sprængning af et D. S. B. persontog ved Lillerød, hvorved der skete skade for 20.000 kr., 3 personer dræbtes og flere såredes,

74.

den 28. juli 1944 sprængning af D. S. B.s garager i Aarhus, hvorved der skete skade for 86.330 kr.,

75.

den 29. juli 1944 sprængning af rutebil stationen i Ålborg, hvorved der skete skade for 218.000 kr.,

76.

den 30. juli 1944 sprængning af hotel „Landsoldaten“ i Fredericia, hvorved der skete skade for 480.000 kr.,

77.

den 1. august 1944 drab på guldsmed Palle Skaanstrøm i København,

78.

den 1. august 1944 drab på restauratør Ejner Frederiksen i København,

79.

den 2. august 1944 sprængning af et personautomobil K. 4804 i København, hvorved der skete skade for 11.000 kr.,

80.

den 2. august 1944 drab på billedskærer Otto Bülow i Helsingør,

81.

den 11. august 1944 drabsforsøg mod redaktør Gunnar Helweg Larsen i København,

82.

den 15. august 1944 drab på kaptajn Herbert Zeemann i Bagsværd,

83.

den 17. august 1944 drab på fabrikant Rasmussen Nykvist i Odense,

84.

den 22. august 1944 sprængning af Århus sporvejes remise, hvorved der skete skade for 2.029.464 kr.,

85.

den 22. august 1944 sprængning af Politiken's kiosk i Århus, hvorved der skete skade for 34.000 kr.,

86.

den 23. august 1944 drab på barbermester Wilhelm Hansen i København,

87.

den 23. august 1944 drabsforsøg på slagtermester Cavellius Olsen i København.

88.

den 29. august 1944 drabsforsøg på cigarhandler Anker Hansen i København,

89.

den 30. august 1944 drab på ingeniør Snog Christensen i Espergærde,

90.

den 11. september 1944 drab på barbermester August Sponholtz i København,

91.

den 11. september 1944 drabsforsøg på forstander Lars Lomholdt i Odense,

92.

den 13. september 1944 sprængning af ejendommene, Rådhusstræde 2 og 11 i Randers, hvorved der skete skade for 204.983 kr.,

94.

den 14. september 1944 sprængning af Kjærulffs automobilforretning og Spejderborgen i Ålborg, hvorved der skete skade for ialt 240.435 kr.,

96.

den 14. september 1944 drab på barber Carl Evald Børge Petersen i København,

97.

den 15. september 1944 sprængning af Vejle amtsavis' ejendom i Vejle, hvorved der skete skade for 275.000 kr.,

98.

den 15. september 1944 drabsforsøg på politibetjent Kaj Jensen på Frederiksberg,

99.

den 15. september 1944 sprængning af Kolding folkeblads ejendom i Kolding, hvorved der skete skade for 501.567 kr. og 3 personer dræbtes,

100.

den 16. september 1944 sprængning af konsul Haunstrup's villa i Odense, hvorved der skete skade for 459.955 kr.,

101.

den 20. september 1944 sprængning af ejendommen, Nyhavn 51, København, hvorved der skete skade for 100.000 kr.,

102.

den 29. september 1944 sprængning af Vedsted landbohjem ved Haderslev, hvorved der skete skade for 70.952 kr.,

103.

den 30. september 1944 sprængning af Aarhus hallen, Aarhus, hvorved der skete skade for 1.140.000 kr. og 5 personer dræbtes,

104.

den 1. oktober 1944 sprængning af Lystager fjederfabrik, Viby ved Aarhus, hvorved der skete skade for 494.219 kr.,

105.

den 2. oktober 1944 sprængning af ingeniør Thorvins villa, Evaldsvej 45, Aarhus, hvorved der skete skade for 170.000 kr.,

106.

den 3. oktober 1944 sprængning af Rosendahls bogtrykkeri, Esbjerg, hvorved der skete skade for 300.000 kr.,

107.

den 7. oktober 1944 drab på læge Richard Raetzel i Alborg,

108.

den 7. oktober 1944 drab på ekspedient Chr. Andersen i Alborg,

109.

den 7. oktober 1944 drabsforsøg på boghandler Stig Madsen i Alborg,

110.

den 8. oktober 1944 sprængning af Ranum seminarium, hvorved der skete skade for 397.440 kr.,

111.

den 8. oktober 1944 sprængning af et D. S. B. personkæstestog ved Hobro, hvorved der skete skade for 64.279 kr., 10 personer dræbtes og 7 såredes hårdt,

112.

den 9. oktober 1944 sprængning af Aarhus socialdemokrat's bygning i Aarhus, hvorved der skete skade for 570.292 kr., 1 person dræbtes og 1 såredes,

113.

den 10. oktober 1944 sprængning af Svendborg avis' ejendom i Svendborg, hvorved der skete skade for 538.202 kr.,

114.

den 10. oktober 1944 sprængning af ejdommen, Gerritsgade 16 i Svendborg, hvorved der skete skade for 75.842 kr.,

115.

den 11. oktober 1944 sprængning af restaurant „Sirocco“, Svanemøllen, København, hvorved der skete skade for 210.000 kr.,

116.

den 12. oktober 1944 sprængning af grosserer Willy Bomhoffs villa, Harsdorffsvej 9, København, hvorved der skete skade for 194.700 kr.,

117.

den 17. oktober 1944 drab på Niels Evald Leander Olsen, Hans Peter Jensen og Poul Johannes Sørensen i København,

118.

den 17. oktober 1944 drab på Peter Balthazar Leininger og Robert Andresen samt drabsforsøg på reservepolitibetjent Chr. Orla Jensen i København,

119.

den 18. oktober 1944 sprængning af prokurist Erik Nygaards villa, Strandvej 184, København, hvorved der skete skade for 200.000 kr.,

120.

den 18. oktober 1944 sprængning af frugtforretningen, Nørregade 34, og slagterforretningen, Samsøgade 75, Århus, hvorved der skete skade for 56.116 kr.,

121.

den 20. oktober 1944 sprængning af Gosch' tændstikfabrik, Islandsbrygge, København, hvorved der skete skade for 600.000 kr.,

122.

den 21. oktober 1944 sprængning af restaurationen i Brødregade og Kastrups kemiske fabrik, Rådhusstræde, Randers, hvorved der skete skade for ialt 124.099 kr.,

123.

den 24. oktober 1944 drab på direktør Malling Olsen i København,

124.

den 3. november 1944 drab på grosserer Johan Havemann på Frederiksberg,

125.

den 7. november 1944 drab på cand. pharm. Jørgen Damgaard og assistent Harald Steffen Johansen i København,

126.

den 8. november 1944 drab på Gunner Th. Christensen og Svend Aage Christensen i København,

127.

den 8. november 1944 drab på bankbud Alfred Hjort Andersen og mekaniker Erik Birk Møgelvang i København,

128.

den 9. november 1944 drab på provisor Ulrich Dirchs i Odense,

129.

den 9. november 1944 sprængninger af ejendommene Vestergade 50 og 64, Kongensgade 39 og 59, Svaneapoteket og café „Sct. Knud“ i Odense, hvorved der skete skade for ialt 436.152 kr.,

130.

den 11. november 1944 sprængning af Valborup skovridergård, hvorved der skete skade for 127.690 kr.,

131.

den 11. november 1944 drab på barbermester Otto P. Nielsen og hustru Oda Petrine Nielsen, født Jacobsen, i Randers,

132.

den 11. november 1944 sprængning i Ålborg af isenkræmmer Brandts forretning, Vesterbro, varehuset Schjødt og Mouritzen, F. D. B. og Duus' vinkælder, alle Bispensgade, hvorved der skete skade for ialt 634.901 kr. og 1 person dræbtes,

133.

den 13. november 1944 sprængning af Hassing kunsthus, „Broderimagasinet“, „Derna radio“, „Carltons“ herreekvipering og „Perlemagasinet“, alle Søndergade i Århus, hvorved der skete skade for ialt 1.009.998 kr.,

134.

den 13. november 1944 sprængning af fru Ella Andersens villa, Teglgårdsvej 60. København, hvorved der skete skade for 105.000 kr.,

135.

den 13. november 1944 sprængning af herremagasinet „London“, Tholstrups herreekviperingsforretning, Engelsk beklædningsmagasin og Magasin du Nord, Nørregade og Torvegade i Vejle, hvorved der skete skade for ialt 220.000 kr.,

136.

den 13. november 1944 drab på redaktør Laurits Valdemar Jensen og læge Ole Peter Poul Carstensen i Esbjerg,

137.

den 14. november 1944 sprængning af ejendommene Møllegade 2 og 47 i Svendborg, hvorved der skete skade for 794.166 kr. og 2 personer dræbtes,

138.

den 14. november 1944 sprængning af Esbjerg bladets ejendom, Vestergaards forretning og A/S Flensborglager, alle Kongensgade i Esbjerg, hvorved der skete skade for 520.000 kr.,

139.

den 14. november 1944 sprængning af Skovgaard's sæbefabrik i Varde samt Engelsk beklædningsmagasin, Storegade 15, og ejendommen, Nørregade 1, begge Blumminge, hvorved der skete skade for ialt 306,109 kr.,

140.

den 16. november 1944 sprængning af bogholder Svend Kyhls gård, Sødunge ved Svendborg, hvorved der skete skade for 60.000 kr.,

141.

den 17. november 1944 sprængning af Sønderstrups sæbefabrik, Kirke Eskildstrup, hvorved der skete skade for 900.000 kr.,

142.

den 20. november 1944 drab på grønthandler Mogens Pind i Hellerup,

144.

den 22. november 1944 sprængning af Hellerup glødefri tændstikfabrik, Heimdalsgade 37, København, hvorved der skete skade for 1.500.000 kr. og 1 person såredes hårdt,

145.

den 22. november 1944 sprængning af Premier Is A/S, Glostrup, hvorved der skete skade for 1.250.000 kr.,

146.

den 23. november 1944 drab på ingeniør Svend Aage Spelling i Århus,

147.

den 24. november 1944 drab på pastor Egon Johansen i København,

148.

den 30. november 1944 drab på formand August Julius Petersen i Århus,

150.

den 2. december 1944 drab på forstander Poul Stemann i Ålborg,

151.

den 2. december 1944 sprængning af Molle's kro, Kannikestræde, Århus, hvorved der skete skade for 63.000 kr.,

152.

den 2. december 1944 sprængning af håndværkerforeningen, Århus, hvorved der skete skade for 626.197 kr. og 1 person dræbtes,

153.

den 4. december 1944 sprængning af Svendsens trikotagefabrik, Sønderbro, Ålborg, hvorved der skete skade for 516.000 kr. og 2 personer dræbtes,

154.

den 5. december 1944 sprængning af et Nationaltidende tilhørende lastautomobil K. 35571 i København, hvorved der skete skade for 9236 kr.,

155.

den 6. december 1944 sprængning af Darvils chokoladeforretning, Nørrebro-gade, København, hvorved der skete skade for 42.000 kr.,

156.

den 6. december 1944 sprængning af dr. Erik Meyers villa, Lupinvej, og ingeniør L. A. Duus Hansens villa, Klosterisvej, København, hvorved der skete skade for ialt 190.000 kr.,

157.

den 7. december 1944 drab på ingeniør Erik Falk i København,

158.

den 7. december 1944 drab på vagtkontrollør Hans Jørgen Wilhelm Møller i København,

159.

den 7. december 1944 drab på formand Albert Andersen og forretningsfører Albertus Rasmussen i Århus,

160.

den 8. december 1944 sprængning af ejendommene, Adelgade 102 og 126, Skanderborg, restaurant „Nørreis“, Randers, kaffebaren, Hjultorvet, Viborg, Aagaards manufakturforretning, Sct. Mathiasgade, Viborg, og Politikens kiosk og Søndergaards forretning, begge Vestergade, Silkeborg, hvorved der skete skade for ialt 607.512 kr.,

161.

den 9. december 1944 drab på Børge Henrik Nielsen og Svend Orla Jacobsen i København,

162.

den 14. december 1944 sprængning af Odinstårnet ved Odense, hvorved der skete skade for 456.700 kr.,

163.

den 19. december 1944 sprængning af Ø. K.s bygning i København, hvorved der skete skade for 6.150.000 kr.,

164.

den 20. december 1944 sprængning af den A/S „Potague“ tilhørende villa, Christian Winthersvej 4, Frederiksberg, hvorved der skete skade for 310.410 kr.,

165.

den 20. december 1944 drab på journalist Morten Wilhelm Sørensen og smedemester Carl Frederik Bardino i Århus samt forretningsfører Hans Chr. Evald Carlsen i Ålborg,

166.

den 21. december 1944 sprængning af bankbestyrer Kaj Møllers villa, Sylows allé 6, Frederiksberg, hvorved der skete skade for 52.600 kr.,

167.

den 21. december 1944 sprængning af snedker Sofus Niensens værksted, Fredericiagade, Vejle, og bagermester Zieglers forretning og Schous sæbeudsalg, begge Søndergade, Horsens, hvorved der skete skade for ialt 147.548 kr.,

168.

den 22. december 1944 sprængning af forfatterinden Karen Aabye's villa i Bagsværd, hvorved der skete skade for 33.000 kr.,

169.

den 23. december 1944 sprængning af Engelsk beklædningsmagasin, og F. D. B.s beklædningsmagasin i Kolding, hvorved der skete skade for ialt 349.570 kr.,

170.

den 29. december 1944 drab på fabrikant Henning Klee på Frederiksberg,

171.

den 29. december 1944 drab på skuespiller Bent v. Müllen i Odense,

172.

den 30. december 1944 sprængning af Fåborg jernstøberi, Fåborg, og Ove Bisgaards forretning og A. Olsens boghandel, begge Langgade, Kerteminde, hvorved der skete skade for ialt 128.890 kr.,

173.

den 3. januar 1945 sprængning af magasin „Carlton“, Kolding, og Kolding politi's gruppevogn, hvorved der skete skade for 27.300 kr.,

174.

den 4. januar 1945 sprængning af bygningsnedker Jens Villerslevs villa, Højsagervej 10, København, hvorved der skete skade for 65.750 kr.,

175.

den 4. januar 1945 sprængning af overingeniør Christian Backs villa, C. F. Richsvej 23, Frederiksberg, hvorved der skete skade for 138.000 kr.,

176.

den 5. januar 1945 sprængning af Tuborg fabriker, København, hvorved der skete skade for 5 millioner kr.,

177.

den 5. januar 1945 drab på grønthandler Børge Ziegler i København,

178.

den 8. januar 1945 drab på radioforhandler Anker H. Knudsen i København, og sprængning af radioforretningen, Toftegårds allé 8, København, hvorved der skete skade for 28.000 kr.,

179.

den 12. januar 1945 sprængning af Vennelyst teater, Århus, hvorved der skete skade for 854.000 kr.,

180.

den 12. januar 1945 drab på dyrlæge Møller og dyrlæge Ole Vagn Larsen på landevejen Brønderslev-Ålborg,

181.

den 13. januar 1945 sprængning af Adolf Holst's fabriker, Ålborg, hvorved der skete skade for 1.229.000 kr.,

182.

den 14. januar 1945 sprængning af Bang og Olufsens radiofabrik, Struer, hvorved der skete skade for 2.450.000 kr.,

183.

den 15. januar 1945 forsøg på sprængning af F. D. B.s ejendom i Vejle,

184.

den 16. januar 1945 sprængning af direktør Winthers villa, Mariendalsvej 104, Frederiksberg, hvorved der skete skade for 110.640 kr.,

185.

den 18. januar 1945 drab på direktør H. C. Hansen i København,

186.

den 18. januar 1945 sprængning af Apolloteatret, København, hvorved der skete skade for 993.000 kr.,

187.

den 24. januar 1945 sprængning af Carl Allers etablissement, København, hvorved der skete skade for 7.000.000 kr.,

188.

den 24. januar 1945 drab på grosserer William Prieme i København,

189.

den 8. februar 1945 sprængning af Anders Nielsens villa, Kildebakegårds allé 224, Søborg, hvorved der skete skade for 45.700 kr.,

190.

den 8. februar 1945 sprængning af fru Nancy Bergs villa, Højlandsvangen 50, København, hvorved der skete skade for 53.000 kr.,

191.

den 10. og 12. februar 1945 sprængninger af henholdsvis Eskild Børge Christoffersens villa, Ørevadsvej 32, og Robert Bjerres villa, Nebbegårdsbakken 17, København, hvorved der skete skade for ialt 84.600 kr.,

192.

den 14. februar 1945 drab på cigarhandler Aage Valdemar Nielsen og manufakturhandler Selgan Rasmussen i København,

193.

den 16. februar 1945 drab på havnedirektør Frederik Wilhelm Laub i Gentofte og på forstander Heinrich Gille og fabrikant David Johannes Ovesen Nielsen i København,

194.

den 19. februar 1945 i Odense drab på installatør Valdemar Petersen, den 20. samme måned, sammesteds, drab på lægerne Christian Fabricius Møller, Henning Dalsgaard, Henning Ørsberg og Jørgen Hvalkof samt på konsul

Gustav Christgau og løjtnant Vagn Tang og drabsforsøg på teaterdirektør Helge Rungwald, og den 21. samme måned, ligeledes i Odense, sprængning af ejendommene Nørregade 12, 39, 68 og 77, Vestergade 6, 18, 20, 21, 22, 24, 48 og 64, af H. C. Andersens herreekviperingsforretning i Kongensgade og kiosken på hjørnet af Kongensgade og Stationsvej, hvorved der skete skade for ialt 3.056.000

195.

den 21. februar 1945 i Århus drab på købmand Kaj Frode Baggesen Schmidt, den 22. samme måned, sammesteds, drab på former Osvald Egon Wejling Christensen, og sprængning af ejendommene Nørregade 12 og 34, Ryesgade 3 og Guldsmedegade 3, 9, 24 og 27 og den 23. samme måned, ligeledes i Århus, sprængning af ejendommene Søndergade 2 og 14, Clementsbro 14 og Aarhus Privatbank, hvorved der skete skade for ialt 2.165.000 kr. og 7 personer dræbtes,

196.

den 23. februar 1945 sprængning af Silkeborg teater og håndværkerforeningen, hvorved der skete skade for 575.000 kr.,

197.

den 23. februar 1945 sprængning af Randers teater, hvorved der skete skade for 878.000 kr.,

198.

den 24. februar 1945 sprængning af et D. S. B. personeksprestog nord for Hobro, hvorved der skete skade for 150.000 kr., 10 personer dræbtes og mange såredes,

199.

den 24. februar 1945 sprængning af ejendommen, Nørregade 6, Randers, hvorved der skete skade for 187.000 kr.,

200.

den 28. februar 1945 sprængning af maskinpasser Jacob Andreasens villa, Kirkebro 7, København, hvorved der skete skade for 40.325 kr.,

201.

den 10. marts 1945 sprængning af gårdejer Hans Lilholts gård, Røde kro, hvorved der skete skade for 122.638 kr.,

203.

den 13. marts 1945 sprængning af Riisskov banens personmotortog ved Århus, hvorved der skete skade for 45.000 kr., 3 personer dræbtes og 15 såredes,

204.

den 14. marts 1945 drabsforsøg på byrådsfuldmægtig Kjeld Jarde i Århus,

205.

den 14. marts 1945 sprængning af rådhuset i Århus, hvorved der skete skade for 1.500.000 kr.,

206.

den 15. marts 1945 sprængning af ejendommen, Østergade 10, Randers, hvorved der skete skade for 497.000 kr., 2 personer dræbtes og 6 såredes,

207.

den 15. marts 1945 sprængning af restaurant „Kilden“, Alborg, hvorved der skete skade for 384.314 kr.,

208.

den 15. marts 1945 sprængning af lakfabrikken „Hygæa“, Skalborg, hvorved der skete skade for 1.450.000 kr.,

210.

den 16. marts 1945 sprængning af gartner Christian Petersens ejendom m. v., Calvinsvej, og fabriksarbejder Ferdinand Andersens villa, Treldevej, begge Fredericia, hvorved der sket skade for ialt 142.358 kr.,

211.

den 17. marts 1945 drab på viktualiehandler Kaj Walther Larsen i København,

212.

den 17. marts 1945 sprængning af Svendborg amtstidendes ejendom i Svendborg, hvorved der skete skade for 325.000 kr.,

213.

den 17. marts 1945 sprængning af Willerups tæppefabrik i Vejle, hvorved der skete skade for 1.650.000 kr.,

214.

den 17. marts 1945 sprængning af restaurant „Brockmann“, Odense, hvorved der skete skade for 19.508 kr.,

217.

den 26. marts 1945 drab på overlægerne Buchholtz og Feldtborg i Vejle, på pastor Poul Bentzen i Eshjerg og på næstformand Carl Egon Sejer i Hesselager,

218.

den 27. marts 1945 sprængning af Frederikshavns avis' ejendom i Frederikshavn, Vendsyssel tidendes ejendom i Hjørring og jernbanelinien syd for Hjørring, hvorved der skete skade for ialt 887.400 kr.,

219.

den 28. marts 1945 sprængning af Hammel banens personmotortog ved Staunstrup, hvorved der skete skade for 6200 kr. og 11 personer såredes.

220.

den 28. marts 1945 sprængning af Skydepavillonen, Alborgtårnet og B. T.-centralen i Alborg, hvorved der skete skade for 422.448 kr.,

221.

den 28. marts 1945 sprængning af Riisskov banens tog ved Århus, hvorved der skete skade for 5112 kr.,

222.

den 29. marts 1945 drab på redaktør Børge Schmidt og drabsforsøg på direktør Walmann og baningeniør Leo Sørensen i Århus,

223.

den 19. april 1945 drab på direktør Viggo Johannes Hansen og drabsforsøg på havnefoged Morten Jacobsen i Assens.

225.

den 21. april 1945 drab på prokurist Harald Halberg og fabrikant Otto Halberg i Svendborg og drabsforsøg på kriminaldommer Lunøe i Odense og på sagfører Volmer Veik i Assens.

Best ved i samme periode, som den for den tyske politik i Danmark ansvarlige, at have godkendt den af besættelsesmagten forøvede antisabotage, som forinden iværksættelsen i mange tilfælde blev forelagt Best af Bovensiepen for at opnå Best's sanktion, og som han ellers havde fastsat mere almindelige retningslinier for, ved at have foreslået objekter for antisabotage såsom „Tuborg“, ved i første halvdel af 1944 at have henvist Bovensiepen og Schwerdt til hos Rüstungstab Dänemark at skaffe oplysninger om, hvilke danske industrivirksomheder der uden skade for tyske interesser kunne saboteres, ved at have opfordret sine medarbejdere Franz Ebner og Rudolf Stier samt den tyske formand for det dansk/tyske udvalg vedrørende erhvervsforhandlinger, Alex Walther, til at give sig en fortegnelse over sådanne virksomheder, ved at have overgivet Bovensiepen en liste med emner for antisabotage, på hvilken blandt andet var anført fabrikken „Lyfa“, ved i enkelte tilfælde at have krævet øjeblikkelig antisabotage, ved i august 1944 med Schwerdt at have drøftet, at bortførelser ville være egnet til at skræmme modstandsbevægelsen, og da, Schwerdt vægrede sig at have krævet iværksættelse samt ved i samme måned af det tyske udenrigsministerium at have forlangt tredobling af „Sonderkommando“,

Pancke, der da var højere S. S. og Politifører i Danmark, ved i samme periode at have beordret Bovensiepen til at udføre antisabotage, ved som objekter herfor at have udpeget Tivoli, Premier icecreme på Roskildevej og Odinstårnet, ved at have opgivet Bovensiepen navne på personer som emner for drab og ved i april 1944 at have ladet danskere fra Schalburgkorpsets E. T. overføre til forstærkning for „Sonderkommando“,

Hanneken, som da var den tyske værnemagts øverstbefalende her i landet, ved i 1944 i tilfælde af sabotage af Best, som v. Hanneken allerede i januar 1944 meddelte, at han måtte indberette til O. K. W., hvis sabotagen i Danmark fortsatte eller steg, at have forlangt iværksættelse af antisabotage, hvorhos han lagde pres på Pancke med Hensyn hertil og i tilfælde af sabotage gav ordre til at den ikke under sagen tiltalte Karl Heinz Hoffmann, der var den her-værende chef for Gestapo, skulle spørges om, hvilken konkret tysk antisabotage, der var iværksat,

C. 1. (X)

Bovensiepen for overtrædelse af straffelovens § 244, stk. 4, jfr. stk. 2 og 3, § 245 og § 246, ved i tiden fra først i 1944 indtil kapitulationen i en række tilfælde at have givet ordre til anvendelse af den indenfor Gestapo af de tyske myndigheder officielt tilladte „verschärfte Vernehmung“, som bestod i prygling med stokkeslag af danske statsborgere anholdt af det tyske sikkerhedspoliti, således til „verschärfte Vernehmung“ af professor Mogens Fog og af oberstløjtnant Tiemroth, der begge blev pryglet, men ellers på den måde, at han delegerede sin myndighed til at give tilladelsen til ovennævnte Hoffmann;

hvorhos Bovensiepen har godkendt, at grovere mishandlinger i mange tilfælde fandt sted, f. eks. slag i betydeligt antal og under timelange forhør med knyt-næver, piske, gummiknipler, læderremme, stålris m. v. ofte over hele kroppen og undertiden i hel eller delvis nøgen tilstand, ligesom der f. eks. blev anvendt tommelskruer i nogle tilfælde, således at formentlig 2—300 danske statsborgere herved pådrog sig alvorlige og langvarige beskadigelser,

C. 2. (X)

Pancke for overtrædelse af samme bestemmelser ved i tiden fra januar 1944 til kapitulationen som „höhere SS und Polizeiführer“, i medfør af hvilken stilling han havde myndighed til at kontrollere det tyske sikkerhedspoliti, at have været medansvarlig for de fornævnte mishandlinger, idet han stiltiende eller udtrykkelig har tolereret, at mishandling fandt sted, endda i stort omfang udover, hvad der var fastsat ved de tyske bestemmelser om „verschärfte Vernehmung“,

D. (III 2)

Bovensiepen for overtrædelse af straffelovens § 237 ved at ovennævnte Hoffmann, efter ordre af Bovensiepen den 8. august 1944, har givet den ikke under sagen tiltalte Kriminalrat Erik Bunke ordre til at lade 11 danske statsborgere dræbe, hvorefter Bunke sammen med andre medlemmer af det tyske sikkerhedspoliti den 9. august 1944 kl. ca. 2 ved 40-kilometerstenen på hovedvej 1 mellem Roskilde og Ringsted med pistolskud dræbte Jens Jacob Wolff Martens, Victor Behring Mehl, Gunnar Mogens Dahl, Aksel Ove Jensen, Karl Helmuth Preben Berg Sørensen, Knud Erik Gyldholm, Erik Nyemann, Per Sonne, Preben Hagelin, Kaj Holger Schiøtt og Eduard Frederik Sommer, som alle kort forinden var afhentet i Vestre fængsel og af drabsmændene i et tysk automobil transporteredes til gerningsstedet,

E. (VIII)

Pancke, v. Hanneken og Bovensiepen for overtrædelse af straffelovens § 261, stk. 1, jfr. stk. 2, Pancke ved i september 1944 ved henvendelse i Berlin at have taget initiativet til deportation af det danske politi og grænsegendarmeriet og ved, da Hitlers tilladelse hertil den 12. september 1944 forelå, at have ledet aktionens tilrettelæggelse, v. Hanneken ved — efter i efter-sommeren 1944 at have deltaget i drøftelser med Pancke om det danske politi, som v. Hanneken frygtede i tilfælde af allieret invasion i Danmark og ønskede reduceret — i september 1944 at have tilsagt Pancke værne-magtens bistand ved politiets anholdelse med deportation for øje og faktisk indsat tyske soldater under aktionen og ved at have krævet af Pancke, at grænsegendarmeriet ved samme lejlighed anholdtes og deporteredes, Bovensiepen ved at have ledet det tyske sikkerhedspolitis indsættelse under anholdelserne af politiet og grænsegendarmeriet, som for politiets vedkommende fandt sted den 19. september 1944, hvorefter 1984 af de anholdte politifolk samme dag og de følgende dage deporteredes til Tyskland og anbragtes i koncentrationslejre, hvoraf 78 afgik ved døden og 18 efter hjemsendelsen til Danmark døde af sygdomme pådraget ved opholdet, medens 252 fik alvorlige sygdomme, og for grænsegendarmeriets vedkommende den 19., 20. og 21. september 1944, hvor 291 grænsegendarmen anholdtes, interneredes i Frøslevlejren og for 141's vedkommende den 5. oktober samme år overførtes til koncentra-

tionslejre i Tyskland, hvor 39 døde under opholdet eller efter hjemkomsten til Danmark som følge af dette og 16 pådrog sig alvorlige sygdomme.

F. (IX)

Pancke og Bovensiepen for overtrædelse af straffelovens § 261, stk. 1, jfr. stk. 2. Pancke ved i efteråret 1944 til Bovensiepen at have givet ordre til deportation af „asociale“ og „vaneforbrydere“, Bovensiepen ved til den daværende leder af det tyske sikkerhedspoliti's afdeling V (Kriminalpolizei), den ikke under sagen tiltalte Karl Zechenter, at have videregivet denne ordre, hvorefter der af de ved sikkerhedspolitiets razziaer i september/oktober 1944 i København, Odense og Jylland anholdte danske statsborgere, deporteredes 421 til Tyskland og der anbragtes i koncentrationslejre, hvor 62 døde, medens 51 pådrog sig alvorlige sygdomme,

G. (III. 3)

Bovensiepen for overtrædelse af straffelovens § 237, jfr. tildels dens § 21, ved som følge af, at der den 23. februar 1945 i København af modstandsbevægelsen var foretaget angreb mod en værnemagtspatrulje, hvorved 3 tyske soldater dræbtes og 7 såredes, således at 5 senere afgik ved døden, at have sanktioneret en af Kriminalrat Bunke udarbejdet plan om repressalier ved drab af danske statsborgere, hvorefter Helge Ulrichsen, Eigil Kirstein Vistlesen, Svend Erik Jensen, Skjold Leo Alva Jensen, Christian Olsen, Erik Edmund Andreasen, Kjeld Laurits Jeppesen og Kuno Conrad Christian Odde den følgende dag i de første timer af medlemmer af det tyske sikkerhedspoliti blev afhentet på deres bopæl i København og umiddelbart efter skudt ned, hvorved alle med undtagelse af Helge Ulrichsen dræbtes.

Der er af anklagemyndigheden nedlagt påstand om idømmelse af livsstraf for de tiltalte Panckes og Bovensiepens vedkommende.

De tiltalte er født i Tyskland: Best den 10. juli 1903, v. Hanneken den 5. januar 1890, Pancke den 1. maj 1899 og Bovensiepen den 8. juli 1905.

Ingen af de tiltalte er tidligere fundet straffet.

Foreløbig bemærkes, at rettens kompetence er blevet bestridt, og at retten ikke finder at kunne tage hensyn hertil, da tiltalen som anført er rejst i medfør af lov nr. 395 af 12. juli 1946 § 1.

Angående de tiltaltes personlige forhold, uddannelse og beskæftigelse, indtil de kom her til landet, foreligger følgende oplysninger:

Tiltalte Best, hvis fader døde under den første verdenskrig og efterlod enken i små kår, bestod i 1925 første del af juridisk embedseksamen, hvorefter han de næste 3 år gjorde praktisk tjeneste ved forskellige domstole og administrationsorganer, indtil han i 1928 bestod juridisk embedseksamen og blev Gerichtsassessor. Derefter var han dommer forskellige steder i Tyskland, men i 1931 blev han suspenderet på grund af en artikel om nødforordninger, og suspensionen varede helt til 1933.

Efter nazisternes magtovertagelse samme år blev han leder af det hessiske politi, men allerede i slutningen af 1933 fratrådte han stillingen, da der var opstået politiske uoverensstemmelser mellem ham og den stedlige Gaulieter.

Efter opfordring fra Himmler trådte han derefter ind i det tyske Reichspolizei, hvor han var indtil 1940, blandt andet som chef for afdeling I, der beskæftigede sig med administrative sager. Sideløbende blev han konstitueret

som midlertidig leder af afdeling III, der havde med Abwehr og spionage at gøre, og i denne stilling forblev han indtil 1939. Fra juni 1940 var han Kriegsverwaltungschef i Frankrig med hovedsæde i Paris.

Den 1. november 1930 indmeldte han sig N. S. D. A. P. i Hessen. Den da herskende store arbejdsløshed i Tyskland havde overbevist ham om, at der måtte gøres noget radikalt for at bringe den til ophør, og da han mente, at kun det nazistiske parti ville være i stand til at løse denne opgave, meldte han sig ind i partiet.

I 1931 blev han medlem af S. S. Dette skete efter henvendelse fra en stedlig S. S.-fører, der ønskede, at også S. S.-uniformen blev repræsenteret i den hessiske landdag, hvoraf tiltalte da var medlem. I de følgende år fulgte forskellige forfremmelser inden for S. S. I 1942 blev han Gruppenführer og endelig i 1944 Obergruppenführer, men disse forfremmelser var af rent formel natur og blev egentlig kun givet, for at han i de forskellige stillinger, som han efterhånden indtog, ikke skulle være de forskellige S. S.-folk underlegne i kompetance.

Tiltalte v. Hanneken har siden sin tidligste ungdom været tilknyttet den tyske hær og deltog i den første verdenskrig. Efter dennes afslutning gik han over i rigsværnet. I 1935 blev han tilknyttet våbendepartementet, og i de følgende år var han beskæftiget under „4 Aars Planen“. Da han ikke syntes, der var opgaver for ham, forlangte han i 1942 sin afsked. Han havde forinden forgæves begæret sig forsat til fronttjeneste. Han har aldrig tilhørt N. S. D. A. P. eller forbund og grupper under dette parti.

Tiltalte Pancke stammer fra et officershjem og har tilhørt den tyske hær siden sin tidligste ungdom. Han var deltager i den første verdenskrig, og efter revolutionen deltog han i krigen i Balticum, hvor han blev såret. Nogle år opholdt han sig nu i Argentina og vendte omkring årskiftet 1926/27 tilbage til Tyskland, hvor han fik en underordnet stilling i Kiel. Fra denne blev han afskediget i 1931 på grund af deltagelse i en demonstration. I 1930 indmeldte han sig i N. S. D. A. P., og det følgende år blev han medlem af S. S. Han var derefter beskæftiget med partiarbejde, navnlig inden for gymnastikken og den førmilitære skoling rundt om i Tyskland. I 1934 blev han forflyttet til Hamborg som Oberführer inden for S. S. Derfra forflyttedes han i 1938 til Berlin, da han blev chef for Rasse- und Siedlungsamt. I 1940 blev han udnævnt til Höhere S. S. und Polizeiführer i Braunschweig. Inden for S. S. var han da Gruppenführer, det følgende år forfremmedes han til Obergruppenführer.

Tiltalte Bovensiepen er juridisk uddannet, og i 1931 blev han udnævnt til Gerichtsassessor. I 1933 blev han tilknyttet Gestapo i Düsseldorf, og herfra forflyttedes han i 1934 til Magdeburg, hvor han fik en lederstilling. Efter forskellige tjenestesteder rundt om i Tyskland kom han i 1941 til Berlin. I 1943 forflyttedes han endelig til Kassel, hvor han blev inspektør i sikkerhedspolitiet og S. D. (Sicherheitsdienst).

I begyndelsen af 1920'erne søgte tiltalte tilknytning til nationale sociale bevægelser i Tyskland. I 1925 blev han optaget i N. S. D. A. P. Han udførte i de følgende år arbejde inden for partiet uden at have nogen højere grad. Efter magtovertagelsen i 1933 gled han ind i forskellige afdelinger inden for partiet. I november 1943 blev han S. S. Standartenführer og oberst i politiet.

Der er under sagen afgivet forklaring af de tiltalte v. Hanneken, Pancke og Bovensiepen, hvorhos der er afgivet vidneforklaring af blandt andet flv. statsminister Erik Scavenius, ambassadør Niels Svenningsen, tidligere gesandt

Barandon med flere og forklaringer af en række tyske politifolk, der tidligere har gjort tjenste her i landet, og mod hvilke der er indledet retslig forfølgning. Der er derhos dokumenteret et stort antal fotokopier af tjenstlige dokumenter, indberetninger og lignende, der er fundet i tyske arkiver, en del edelige erklæringer m. v.

Tiltalte Best har ikke ønsket at afgive forklaring under domsforhandlingen og har protesteret imod, at der tillægges de af ham, som han hævder under falske forudsætninger, tidligere afgivne forklaringer nogen betydning. Under hensyn til de kauteler, hvorunder forklaringerne er afgivet, finder retten imidlertid ikke at kunne se bort fra dem.

Vedrørende tiltalte Best.

Da tiltalte den 5. november 1942 kom her til landet, havde de dansk-tyske relationer i nogen tid været inde i en krise, hvis umiddelbare anledning var Adolf Hitlers vrede over den danske konges takketelegram for Hitlers lykønskning til kongens fødselsdag. Den tyske gesandt v. Renthe-Fink var i slutningen af september blevet tilbagekaldt og den danske gesandt i Berlin havde fået anmodning om at rejse hjem, uden at der dog var tale om nogen afbrydelse af den diplomatiske forbindelse. Fra tysk side var der stillet krav om en omdannelse af regeringen, og således at nationalsocialister blev optaget i den, men dette sidste krav var antagelig frafaldet ved tiltaltes ankomst. v. Ribbentrop havde i hvert fald efter Scavenius' forklaring opgivet det ved deres forhandling den 2. november 1942.

Tiltalte har forklaret, at han i august 1942 blev forflyttet til udenrigsministeriet i Berlin, efter at Ribbentrop havde stillet ham i udsigt, at han kunne få en stilling inden for diplomatiet i udlandet. Han indformerede sig om arbejdet i ministeriet, og den 4. november 1942 fulgte hans udnævnelse til Reichsbevollmächtigter i Danmark. I modsætning til v. Renthe-Fink var han ikke udnævnt til gesandt, og han havde udtrykkelig ordre til ikke at aflevere sine akreditiver til kongen. Forinden sin udnævnelse, nemlig den 27. oktober 1942, havde han haft et møde med Hitler, i hvilket han mundtlig informeredes om sit virke i Danmark, idet han fik til opgave: at danne en ny regering, at sørge for opretholdelse af de danske ydelser til Tyskland, at opretholde ro og orden i landet uden forøget indsats af tyske kræfter og endelig at forberede muligheder til sin tid for at ordne Tysklands endelige forhold til Danmark gennem aftaler med en legal dansk regering.

Det var hans hensigt at ville føre en hensynsfuld overenskomstpolitik, hvilken linie han da også fulgte under sine forhandlinger umiddelbart efter sin ankomst til Danmark om dannelsen af den nye regering, for hvilken Scavenius blev chef.

I Berlin var tiltalte blev gjort bekendt med instrukserne til sin forgænger, hvorefter det tilkom den rigsbefuldmægtigede at have hele den politiske ledelse i landet, også lige over for værnemagten. Det tilkom således tiltalte at forhandle med den danske regering om militære spørgsmål, bortset fra rent saglige spørgsmål, som kunne forhandles mellem militærinstanser indbyrdes. Det viste sig imidlertid, at v. Hanneken, der den 12. september 1942 havde afløst general Lüdke som øverstbefalende i Danmark, havde modstridende instruktioner, hvilket medførte visse vanskeligheder. Ved forhandlinger imellem dem og efter fornyede instruktioner fra Berlin blev forholdet dog snart berigtiget.

Ved tiltaltes tiltræden var der ikke udøvende tysk politi i Danmark, men kun enkelte polititjenestemænd til at varetage forbindelsen med det danske politi, hvilke politifolk var underlagt tiltalte. Da der i efteråret 1943 indførtes egentligt tysk politi i Danmark med Pancke som øverstbefalende, blev det af Hitler meddelt tiltalte, at Pancke blev tiltalte „beigegeben“, hvilket tiltalte forstod således, at Pancke var underlagt ham. Pancke havde imidlertid den opfattelse, at han var selvstændig ved siden af tiltalte i alle politispørgsmål, hvilken fortolkning Himmler gav ham medhold i, og dette forhold lykkedes det ikke tiltalte at ændre.

Da tiltalte mærkede, at det var til skade for hans arbejde, at han måtte gå uden om kongen, fik han i begyndelsen af 1943 udvirket en tilladelse til at genoptage forbindelsen med det danske kongehus.

Under sit ophold i Danmark har han bestandig forsøgt på ren fornufts-basis at få et samarbejde i stand med den danske regering og ledende mænd her i landet, men denne politik blev modarbejdet af propagandaen fra London og af den danske modstandsbevægelse, der var klar over, at tiltaltes politik var den farligste for modstandsbevægelsens målsætning, der gik ud på at få Danmark anerkendt som allieret krigsførende. Modstandsbevægelsen og den fjendtlige propaganda spekulerede i den mentalitet, der herskede inden for de ledende tyske militærkredse, og det lykkedes da også at ophidse disse kredse i en sådan grad, at de af prestigehensyn følte sig foranledigede til at give ordre til den stedse skarpere kurs, der efterhånden blev ført her i Danmark, og som var medvirkende til begivenhederne den 29. august 1943, da den danske regering blev tvunget væk, og det såkaldte departementchefstyre institueredes, medens de danske værn afvæbnedes og interneredes. Tiltalte har til stadighed været en modstander af denne skarpere kurs og søgte på alle måder at bremse den. Han har gang på gang protesteret i det tyske udenrigsministerium, under hvilket Danmark i modsætning til andre besatte lande som Norge hørte, mod den skærpede kurs.

Angående de enkelte tiltaleforhold.

A. (II 1)

Tiltalte har forklaret, at han indtil omkring september 1943 af og til måtte afgive indberetning til udenrigsministeriet om, hvordan de danske jøders forhold var, og alle disse indberetninger gik ud på, at der i Danmark ikke var noget jødeproblem, dels fordi jøderne var forholdsvis fåtallige, ca. 5—6000, og dels fordi de ikke i særlig grad beherskede fremtrædende stillinger, således hverken i regeringen eller på rigsdagen eller i de største virksomheder. Personlig har han altid betragtet jødespørgsmålet som lig ethvert andet mindretalsspørgsmål, og det har været ham imod, at et jødisk mindretal skulle behandles anderledes end ethvert andet mindretal, f. eks. med hensyn til, at det skulle tilintetgøres eller gøres mindreværdigt.

Angående selve jødeaktionen går tiltaltes endelige forklaring, som findes i en ikke inden retten bekræftet erklæring af 14. april 1948, der er afgivet til brug under en sag mod embedsmænd i det tyske udenrigsministerium, ud på, at han i begyndelsen af september 1943, sandsynligvis den 8. september 1943, fra v. Ribbentrops ministerbureau fik underretning om, at der efter anordning af Hitler skulle finde en aktion sted mod jøderne i Danmark, og der var vist nok også befalede forholdsregler mod frimurerne. Meddelelsen måtte under ingen omstændigheder omtales.

Efter modtagelsen af meddelelsen bestræbte tiltalte sig på at opnå, at den således befalede aktion blev gennemført under den siden den 29. august 1943 bestående militære undtagelsestilstand. Grunden hertil var, at han befrygtede, at aktionen ville medføre stor ophidselse hos den danske befolkning og måske uroligheder, der på et senere tidspunkt kunne føre til en ny undtagelsestilstand. Hertil kom, at tiltalte var klar over, at aktionens resultat ville blive så meget ringere, jo før den fandt sted, fordi det tyske politi først var ved at komme her til landet og derfor var uden kendskab til forholdene.

Derfor sendte tiltalte den 8. september 1943 til v. Ribbentrop et telegram, hvori han opfordrede til en jødeaktion, idet han henviste til en af sine tidligere indberetninger, hvori han bestemt havde frarådet en jødeaktion, ligesom han gjorde opmærksom på de vanskeligheder og følger, som aktionen kunne få.

Samtidig lod tiltalte gennem sin medarbejder, Duckwitz, danske kredse tilflyde meddelelse om den forestående aktion, hvilket havde til følge, at kun 4—500 jøder blev fundet af det tyske politi og deporteret.

B. (V)

Det fremgår af sagens oplysninger, at tiltalte den 30. december 1943 blandt andet sammen med Pancke og v. Hanneken var til stede i Hitlers hovedkvarter til drøftelse af forholdene i Danmark. På dette møde blev der af Hitler givet ordre til, at al rettergang mod danske sabotører skulle ophøre, idet man gennem rettergangen blot skabte martyrer, og at man skulle øve gengæld, derved at drab blev besvaret med drab og sprængning med sprængning.

Tiltalte har forklaret, at han protesterede mod Hitlers plan, da dens udførelse ville virke uheldigt i et land som Danmark, hvor man lagde megen vægt på retsforfølgning.

Efter mødet i hovedkvarteret havde han alene et møde med v. Ribbentrop, der var enig i tiltaltes synspunkter og ønskede at holdes nøje orienteret om, hvordan udviklingen forløb. Tiltalte opfattede ikke Hitlers ordre som rettet til sig selv personlig. Aktionernes udførelse påhvilede politiet, og dette var som tidligere anført ikke underlagt tiltalte. Tiltalte havde intet kendskab til de tyske terroraktioner i enkeltheder. Han blev aldrig i forvejen gjort bekendt med emnerne for modterror, hverken når det drejede sig om ejendomme, eller når det drejede sig om drab. Han tænkte sig, at Bovensiepen var den egentlige leder af gengældelsesforanstaltningerne her i landet, men det er aldrig blevet sagt ham eller betydet ham i en mere direkte form, og om den såkaldte „Peter-gruppe“, der udførte modterroreren, har han først hørt efter kapitulationen.

Tiltalte har til enhver tid været imod den anvendte fremgangsmåde og har givet udtryk for dette både overfor de herværende tyske politifolk og overfor udenrigsministeriet i Berlin, men uden at det har nyttet. Når han efter at være blevet bekendt med enkeltaktioner forespurgte hos det tyske politi, hvordan sagen hang sammen, fik han altid undvigende eller ufyldestgørende svar, og med hensyn til drab var svaret som regel, at de pågældende enten havde søgt at sætte sig til modværge eller havde forsøgt flugt. Medvirkende til det tyske politis modvilje mod at give ham oplysninger var blandt andet, at man fra politiets side vidste, at tiltalte til enhver tid arbejdede på, at politiet skulde underlægges ham, og at han protesterede mod politiets fremgangsmåde. Modsetningsforholdet til det tyske politi skærpedes efter den

såkalde folkestrejke omkring den 1. juli 1944, som det lykkedes tiltalte ved politiske midler at få sluttet i løbet af få dage.

Kun i enkelte tilfælde blev tiltalte informeret på en så direkte måde, at der for ham ikke var tvivl om, at det var tyskerne, der stod bag ved de pågældende terroraktioner.

Han har ofte ladet Bovensiepen tilkalde for af denne at blive underrettet om forskellige foreteelser her i landet, således at han kunne besvare danske embedsmænds forespørgsler, og ved samtaler med Bovensiepen og Pancke om temaet modterror i almindelighed har han foreholdt disse, at visse grupper af embedsmænd, politiske ledere o. s. v. burde holdes uden for gengældelsesaktionerne.

Disse advarsler fra hans side er i flere tilfælde ikke blevet taget til følge. Udover den nævnte generelle advarsel har tiltalte ikke kunnet medvirke positivt til udvælgelsen af de ofre, som Bovensiepen havde udset sig, idet tiltalte som alt anført ikke havde nogen kommandobeføjelser over Pancke eller Bovensiepen.

I en senere erklæring af 21. marts 1948, der ikke er bekræftet i retten og ligeledes er afgivet til brug for sagen mod embedsmænd i det tyske udenrigsministerium, har tiltalte nærmere forklaret, at han vel som anført ikke havde fået nogen ordre til gennemførelse af modterroren, der udelukkende påhvilede politiet, men da han ikke kunne være ligegyldig for dens følger for den politiske situation i Danmark, anså han sig for forpligtet til i hvert fald at hindre, at der ved udpegningen af modterrorobjekter blev fremkaldt direkte katastrofer. Han bad derfor Bovensiepen om ikke at angribe nogle personer, f. eks. kendte politikere o. s. v. eller objekter som f. eks. offentlige forsyningsværker, nationale mindesmærker o. s. v., idet angreb på disse kunne fremkalde uroligheder, generalstrejke og lignende. Tiltalte erklærede sig villig til i hvert tilfælde at fortælle Bovensiepen, om et objekt hørte til en af disse farlige kategorier. Nogle måneder igennem gav Bovensiepen gentagne gange tiltalte lejlighed til at fremsætte sine politiske betænkeligheder vedrørende valget af objekter, men derefter indstilledes disse drøftelser.

Tiltalte vidste, at Bovensiepen til gennemførelsen af modterroren havde folk fra Skorzenys gruppe til sin disposition, og han lærte lederen af terrorgruppen, Schwerdt, at kende.

Vedrørende tiltalte v. Hanneken.

Tiltalte har forklaret, at han i september 1942 efter tilsigelse mødte i rigskancelliet, hvor Hitler meddelte ham, at han var udnævnt til øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark, til hvis forhold tiltalte på det tidspunkt intet kendte. Hitler holdt ved den lejlighed en tale for tiltalte, der faldt i en militær og en politisk afdeling. Han gav herunder udtryk for, at Danmark i nogen grad var blevet forsømt, men at tropperne nu ville blive forstærkede. Hitler udtalte endvidere, at en invasion i Norge måtte befrygtes, hvorfor Danmark for enhver pris måtte holdes som broforbindelse til Norge, i hvilken sammenhæng tiltalte fik pålæg om at skabe befæstninger i Danmark i lighed med de franske. Angående de politiske forhold i Danmark udtalte Hitler, at de havde udviklet sig meget utilfredsstillende, og at han var skuffet over manglende dansk tilslutning. Man måtte sætte ind på at tilvejebringe en dansk regering, der var i stand til at imødekomme de tyske krav. Hitler beklagede sig endvidere over, at den hidtidige øverstkommanderende havde sin

bopæl på et hotel, og at mange tyske officerer havde intim omgang med danske kredse.

Tiltalte forstod sin opgave derhen, at han kun skulle tage sig af militære spørgsmål. Overfor en embedsmand af Best's stab gjorde han opmærksom på ulemperne ved, at man her i landet ved siden af den øverstkommanderende havde en rigsbefuldmægtiget, der kunne udstede ordrer, som militæret var pligtig at følge, men hverken da eller senere har tiltalte udfoldet bestræbelser for at blive udnævnt til militær befalingshaver i Danmark.

Inden Best's ankomst havde tiltalte gjort sig bekendt med den for hans embede gældende tjenesteinstruks, af hvilken det fremgik, at han havde rent militære opgaver, medens de politiske, politimæssige og økonomiske områder hørte under den rigsbefuldmægtige.

Tiltalte havde i og for sig beføjelse til for så vidt angik spørgsmål, der vedrørte den tyske hær, at træde i direkte forbindelse med danske myndigheder, men da det gav anledning til visse vanskeligheder, enedes han med Best om, som også af denne forklaret, at værnemagtens sager forhandlede med danske myndigheder gennem Best's tjenestested, dog forhandlede fortsat spørgsmålet om besættelsesomkostninger direkte med Nationalbanken, ligesom der var direkte kontakt mellem den danske og den tyske hær. Når der forelå blandede sager, sørgede tiltalte for, at Best blev informeret.

Idet den tyske værnemagt således forelagde sager for Best's tjenestested til videre forelæggelse for danske myndigheder, havde dette derved mulighed for at fremkomme med indvendinger.

Samtlige dokumenter, der afgik fra den herværende tyske overkommando til højere instanser i Tyskland, blev Best gjort bekendt med, og denne og senere også Pancke overværede efter tiltaltes indbydelse hans regelmæssige møder med sine kommandører, hvorved de fik mulighed for at gøre sig bekendt med de retningslinier, som tiltalte fulgte.

Tiltalte har yderligere forklaret, at han var bekendt med den af Best fulgte linie; som de tit drøftede, nemlig at få forholdene til at glide uden voldsomme midler. Tiltaltes politiske standpunkt faldt for så vidt sammen dermed, som han tilstræbte med de forhåndenværende statlige og folkeretlige midler at opretholde ro og orden her i landet.

Han har i ikke få tilfælde modsat sig tyske fordringer på økonomiske, politiske og andre områder, således krav om tvangsudskrivning af danske arbejdere og disses anvendelse i Nordtyskland, hvilket han i forbindelse med Best fik forhindret.

Angående jødedeportationerne har tiltalte blandt andet forklaret, at Best efter den 12. september 1943 meddelte ham, at der nu forelå en hitlerordre over udenrigsministeriet til jødespørgsmålets løsning, og forlangte værnemagtens medvirken, hvad tiltalte protesterede imod over for O. K. W. (den tyske overkommando), der meddelte, at aktionen skulle ledes af S. S.-føreren Berger uden værnemagtens medvirken.

Angående de enkelte tiltaleforhold.

B. (V)

Angående bekæmpelsen af sabotagen, der fra begyndelsen af 1943 var i fortsat stigning, har tiltalte forklaret, at han vist nok et par gange inden den 29. august 1943 gennem Best har søgt at fremsætte forslag til de danske myndigheder i overensstemmelse med tiltaltes synspunkt, som var det, at man effektivt kun

kunne bekæmpe sabotagen ved at inddrage de lokale myndigheder i ansvaret og pålægge dem inden for deres lokaliteter at organisere en bevogtning.

Hvis der indtraf sabotagetilfælde, skulle den pågældende sabotagevagt stilles for en tysk krigsret til pådømmelse i overensstemmelse med gældende internationale regler, og i gentagelsestilfælde skulle derefter også den stedlige embedsmand stilles for krigsretten. Best kom med indvendinger mod forslaget, og tiltalte bøjede sig.

Før den 29. august 1943 sendtes der med kortere tids mellemrum indberetninger til O. K. W. om forholdene her i landet, og i disse indberetninger holdt tiltalte sig til de faktiske forhold uden på nogen måde at overdrive f. eks. sabotagen.

Efter nævnte dato havde tiltalte pligt til at sende daglige indberetninger til O. K. W., idet Danmark nu betragtedes som krigsskueplads, og i disse indberetninger skulle også anføres samtlige sabotager mod tropperne og deres ejendele. I den følgende tid skete det, at tiltalte efter henstilling af Best ændrede en indberetning inden dens afsendelse, således at han i stedet for at opremse sabotagetilfældene, hvorved forholdene ville forekomme O. K. W. alvorligere, end de i virkeligheden var, nøjedes med at anføre, at nogle sabotagetilfælde var forekommet.

Efter sin ankomst her til landet meddelte Pancke tiltalte, at han som Himmlers befuldmægtigede havde en selvstændig stilling og var tilforordnet Best, men om sin opgave her i landet udtalte han sig ikke.

Indtil udgangen af 1943 blev sabotagen bekæmpet gennem retsforfølgning ved de tyske krigsretter. Tiltalte stillede ikke nogen krav i forbindelse med sabotagebekæmpelsen og behøjede ikke Best eller Pancke mildhed.

Tiltalte førte næsten dagligt telefonisk samtaler med Best. Herunder omtaltes også de forekomne sabotager, og tiltalte beklagede sig over, at de nødvendiggjorde, at tyske soldater blev anvendt til bevogtning af jernbanestrækninger og udsendelse af patruljer m. v., hvorved de blev taget fra deres egentlige opgaver. Han stillede derfor gentagne krav om, at Best skulle sørge for, at de tyske ordenspolitistyrker blev forøget, således at det påtalte forhold kunne blive ændret. Også efter Panckes ankomst har han vist nok over for Best gentaget kravet, idet han var af den opfattelse, at der ikke var sket nogen ændring i Best's embedsområde ved Panckes ankomst.

Tiltalte deltog som tidligere anført i mødet i Hitlers hovedkvarter den 30. december 1943, hvor de danske forhold drøftedes. Tiltalte omtalte blandt andet, at sabotagen var steget i den seneste tid, og anførte, at den måtte bekæmpes ved forøget rettergang og udvidelse af ansvaret for de lokale myndigheder, medens Best der gjorde gældende, at Danmark skulle behandles med forståelse og god vilje under hensyn til landets store økonomiske betydning for Tyskland, udtalte sig for oprettelse af særdomstole for at fremskynde rettergangen.

Tiltalte forstod Hitlers tidligere omtalte ordre således, at forbudet mod anvendelse af rettergang kun gjaldt terror og sabotage, og krigsretterne fortsatte derfor spionagesagerne og sager, der var uden sammenhæng med sabotagen. Efter Hitlers ordre var Best ansvarlig for sabotagens bekæmpelse, medens Pancke var ansvarlig for gennemførelsen.

Efter mødet hos Hitler havde tiltalte en samtale med generalfeltmarskal Jodl, overfor hvem han gjorde rede for sine synspunkter med hensyn til sabo-

tagebekæmpelsen, men Jodl afviste ham og pålagde ham alvorligt at følge den givne ordre, der jo i virkeligheden fritog værnemagten for ansvaret for sabotagebekæmpelsen.

Tiltalte blandede sig derfor ikke i sabotagebekæmpelsen og udøvede ikke noget tryk på de andre instanser, der med ham var enige i, at mødet hos Hitler havde ført til et lykkeligt resultat.

Med Best stod han som tidligere anført i regelmæssig telefonforbindelse og omtalte de da for hans tjenestested anmeldte sabotagetilfælde. Formålet hermed var at opnå overensstemmelse mellem deres indberetninger til Tyskland. Hvis der forelå meget alvorlige sabotagetilfælde, således som det f. eks. var tilfældet under troppetransporter fra Norge til vestfronten i sommeren 1944, da en række jernbanesabotager forekom, gjorde tiltalte Best opmærksom på de alvorlige følger, som sabotagerne havde for værnemagten og meddelte samtidig, at han var nødt til at indberette dem til O. K. W. og ikke kunne nøjes med som i andre tilfælde at anføre, at der var indtruffet enkelte sabotager, men han stillede ikke krav om en bestemt gengældelse. Best gjorde ikke ved sådanne lejligheder indvendinger mod tiltaltes bemærkninger.

Tiltalte har i det hele været uden kendskab til enkelthederne i modterroren og ved ikke, om Best forinden aktionernes gennemførelse har godkendt emnerne og objekterne. Dog har Best engang nævnt, at han havde foreslået et bladhus som genstand for modsabotage.

Med Pancke har tiltalte kun ført enkelte samtaler og herunder drøftet særlige sabotagetilfælde, men han erindrer ikke, hvorvidt han udbad sig oplysninger om gengældelsesforanstaltningerne.

Angående sit forhold til O. K. W., hvis ledende mænd i denne periode var generalfeltmarskallerne Keitel og Jodl, har tiltalte forklaret, at han ligesom andre tjenestesteders ledere var under et faktisk pres. Han nærede ikke nogen frygt for sin stilling, men forholdet var det, at de to herrer ikke talte synspunkter, der ikke lå på linie med deres opfattelse og planer.

Angående O. K. W.'s forhold til sabotagen og dens bekæmpelse må der sondres mellem tiden før og efter den 30. december 1943. Før nævnte dag var O. K. W. interessret i at få oplysninger om opklaringen af sabotagetilfælde og de modforanstaltninger, der blev truffet, derunder danske myndigheders deltagelse i undersøgelserne. De sabotører, der pågribes, blev stillet for tyske krigsretter, og herom underrettedes O. K. W. Iøvrigt blev der ikke stillet krav fra O. K. W.'s side, som heller ikke har forbeholdt sig yderligere forholdsregler.

Efter den 30. december 1943 var forholdet som tidligere forklaret dette, at værnemagten ikke havde noget med bekæmpelsen af sabotagen at gøre. O. K. W.'s interesse lå i, at de militære anliggender ikke blev forstyrret, og tiltalte sørgede for i sine indberetninger, når militære interesser var blevet berørt, at kunne meddele, at modforholdsregler var truffet af den rigsbefuldmægtigede, blandt andet for at undgå ubehagelige spørgsmål fra O. K. W.'s side. Dette er baggrunden for, at han i sine samtaler med Best forlangte at holdes underrettet om, at der var truffet forholdsregler i overensstemmelse med Hitlers ordre til sabotagens bekæmpelse.

O. K. W. har ikke over for tiltalte stillet krav om brutal gengældelse for sabotagen, og tiltalte kan derfor ikke have viderebragt et sådant krav.

Tiltalte fik ikke forelagt B. d. S.'s (Befehlshaber der Sicherheitspolizei) daglige indberetninger, men disse blev indarbejdet i hans underordnedes daglige

referater; kun i tilfælde af vigtige begivenheder lod tiltalte sig forelægge B. d. S.'s indberetninger. I den senere del af perioden blev det aftalt, at man betegnede modsabotage med ordene „tyske interesser er ikke berørt“.

Tiltalte har ikke pålagt medlemmerne af sin stab at sætte sig i forbindelse med Best og Pancke angående værnemagtssabotage og oplysning om modforholdsregler.

Under folkestrejken i sommeren 1944 drøftede tiltalte med Best og Pancke, hvilke modforholdsregler der skulle træffes, men derudover har han ikke, selv i kritiske situationer, deltaget i drøftelser om sabotagens bekæmpelse.

E. (VIII)

Tiltalte har erkendt, at han i eftersommeren 1944 deltog i drøftelser med Pancke om en reduktion af det danske politi, som tiltalte frygtede i tilfælde af allieret invasion i Danmark, og at han i september 1944 tilsagde Pancke værnemagtens bistand ved politiets anholdelse, men tiltalte hævder, at han kun har hørt, at det danske politi skulle interneres i Frøslev og Horserød, og at det var ham en fuldkommen overraskelse, at det blev deporteret. Han havde intet kendskab til, hvordan borttransporten skulle foregå og var ubekendt med en forudgående henvendelse til den tyske admiral Wurmbach om at stille et skib til disposition for transporten. Tiltalte hævder endvidere, at grænsegendarmeriet slet ikke har været omtalt for ham personlig.

Vedrørende tiltalte Pancke.

Tiltalte har forklaret, at han i efteråret 1943 udnævntes til Höhere S. S. und Polizeiführer i Danmark, hvilken stilling hørte under indenrigsministeriet og S. S.-føreren Himmler. Indehaveren skulle repræsentere denne inden for hans forskellige embedsområder. Over for de stedlige medlemmer af S. S., der var tilknyttet B. d. S. eller B. d. O. (Befehlshaber der Ordnungspolizei), ligesom andre medlemmer af S. S. havde han befalingsmyndighed med hensyn til deres personlige forhold. Over for lederne af B. d. S. og B. d. O. havde han befalingsmyndighed i ekstraordinære situationer, hvor en koordination af de forskellige tjenestegrene var nødvendig; endvidere havde han befalingsmyndighed inden for enkelte nærmere betegnede mindre vigtige områder.

Tiltaltes opgave var at være den øverste embedsmand for sikkerhedspolitiet, ordenspolitiet og nogle andre mindre S. S.-tjenestesteder såsom Ersatzkommando Dänemark, forsorgskontoret m. v.

Før sin afrejse til Danmark var tiltalte i audiens hos Himmler, der gav en kort orientering om forholdene, idet han iøvrigt henviste ham til at søge nærmere oplysninger om forholdene i Danmark hos dr. Kaltenbrunner i R. S. II. A. (Rigssikkerhedshovedkvarteret). Himmler sagde, at han i sin stilling var selvstændig og ligestillet med Best og v. Hanneken, af hvilke to personer han gav en karakteristik, idet han betegnede Best som noget veg og for forhandlingsvillig, medens v. Hanneken blev betegnet som „en hæmmet kriger“.

Tiltalte fik pålæg om først at orientere sig her i landet og derefter aflægge mundtligt referat med forslag blandt andet til sabotagens bekæmpelse. Modterror blev ikke omtalt, og det skete heller ikke ved hans besøg i R. S. II. A. Her talte han foruden med lederen af R. S. II. A., dr. Kaltenbrunner, med v. Löw og en dansk ved navn Arntoft, der blandt andet omtalte overfaldene på de danske frivillige. Han anførte, at Best's politik havde været medvirkende

til disse begivenheder, idet den i almindelighed var for svag, navnlig havde han været svag over for pressen og radioen. Arntoft anbefalede skarpere kurs.

I tiltaltes beskikkelsesbrev omtaltes, så vidt han husker, kun kompetenceforholdet til Best, idet det anførtes, at han var „beigeordnet“ eller „beigegeben“ Best og skulle træde i det intimeste samarbejde med denne.

Tiltalte opfattede sin stilling sådan, at han kun med hensyn til politispørgsmål var selvstændig. Hvis et politispørgsmål kunne antages at ville få politiske konsekvenser, skulle tiltalte efter sin instruks rådføre sig med Best, og denne instruks mener tiltalte at have fulgt. Kun i forbindelse med spørgsmålet om aktionen mod det danske politi opstod der vanskeligheder med Best, der modsatte sig aktionen af politiske grunde. Tiltalte henskød herefter afgørelsen til sin overordnede instans, hvis billigelse fulgte. Iøvrigt har der været nogle mindre meningsforskelligheder, som efter forhandling næsten alle er blevet afgjort efter Best's ønske.

I forholdet til v. Hanneken forelå der ikke nogen skriftlig angivelse med hensyn til kompetenceforhold, men hertil var der heller ingen grund, idet deres sagsområder ikke faldt sammen. Kun i tilfælde af militær undtagelsestilstand var tiltalte ligesom enhver tysker underordnet v. Hanneken.

Ved sin ankomst her til landet blev tiltalte modtaget af Best, i hvis hjem han kom til at bo, og de havde indgående samtaler om forholdene her i Danmark.

Best gav udtryk for, at hans stilling vel var svækket af begivenhederne den 29. august 1943, men han mente, at han fortsat havde så megen indflydelse på og tillid hos departementchefstyret, at han indtil krigens afslutning kunne videreføre sin politik, som gik ud på mest muligt at skåne Danmark. Han kom også ind på de gængse argumenter, hensynet til Danmarks forsyningsmæssige betydning og som forbindelsesled til Norge. Best anførte, at Danmark var det eneste land, der var uberørt af krigen, og at han håbede at kunne bevare denne tilstand til krigens afslutning.

Med v. Hanneken havde tiltalte en samtale, hvis enkeltheder han ikke mere erindrer, men det var hans indtryk, at v. Hanneken ikke ganske billigede Best's politik og anså det for nødvendigt at bruge skarpere midler for at opretholde ro og orden.

Angående de enkelte tiltaleforhold.

B. (V)

Tiltalte har forklaret, at hans principielle standpunkt var det, at sabotagen bedst bekæmpedes ved politimæssige foranstaltninger, og heri støttedes han af de informationer, som han havde fået af Best og den daværende leder af sikkerhedspolitiet, dr. Mildner.

I midten af november blev han af v. Hanneken gjort bekendt med, at der fra O. K. W. var indløbet ordre til, at sabotagen skulle bekæmpes med soningsaktioner, derunder kollektive straffe. Tiltalte optog en forhandling med Best, og de enedes om at tilstille deres tjenestesteder enslydende protester, idet de anså ordren for fornuftstridig og dens gennemførelse egnet til at skabe uro.

Der indløb ikke noget svar på tiltaltes protestskrivelse, før han den 4. december i overensstemmelse med den ham givne instruks indfandt sig hos Himmler i Posen. Nævnte dag var der almindeligt møde, og næste dag havde han foretræde hos Himmler, hvorunder han redegjorde for forholdene i Dan-

mark og stillede forslag om at fortsætte med det politimæssige arbejde, der allerede havde givet visse resultater.

Himmler afviste skarpt forslaget, idet han sagde, at tiltalte „sejlede i Best's kølvand“ og åbenbart var gået ind for hans milde kurs. Navnlig bebrejdede Himmler tiltalte, at der ikke var sket noget i anledning af nogle nylig stedfundne drab af tyske soldater, hvorimod tiltalte ikke erindrer, om sabotagen blev omtalt.

Himmler gav ordre til, at der skulle øves øjeblikkelig og tilsvarende gengældelse, idet man som ofre skulle vælge modstandsbevægelsens ansvarlige bagmand, om hvilke der i sikkerhedspolitiets akter måtte foreligge nærmere oplysninger.

Tiltalte var forfærdet over ordren og fremholdt de tekniske vanskeligheder ved dens gennemførelse, men Himmler stod fast ved ordren.

Efter sin tilbagekomst den 6. december gjorde han straks Best og Mildner bekendt med ordren. Best var meget ophidset og erklærede, at han ikke kunne følge den, før v. Ribbentrop havde påtaget sig ansvaret for ordren, hvis gennemførelse ville medføre almindelig uorden og uro. Efter aftale sendte de enslydende protester til deres overordnede tjenestesteder, idet de henviste til ordrens politiske konsekvenser, men der kom intet svar, før Best og tiltalte omkring den 20. december blev tilsagt til det ofte omtalte møde hos Hitler den 30. s. m.

Før mødet hos Hitler var tiltalte tilsagt til Himmler dagen forud. Han var alene hos Himmler, der senere modtog Best. Tiltalte fik svære bebrejdelser for, at han ikke havde fulgt ordren til afstraffelse trods Best's protest. Han meddelte, at der nu var sendt en lydige mand til Danmark. Tiltalte fik kun lejlighed til endnu engang at anmode om at blive sendt til fronten, hvilket afsloges.

Under mødet hos Hitler blev Best, v. Hanneken og tiltalte anmodet om at give en kort orientering om forholdene i Danmark.

Best fremhævede Danmarks økonomiske betydning og fremstillede de politiske forhold ret gunstigt; sabotagen fremstillede han i ganske lyse farver og berørte sikkerhedspolitiets arbejde. Retsforfølgning ved krigsretterne var for langsom, og han anbefalede derfor, at S. S. og politiretten fik jurisdiktion over danskere. Hitler afbrød ham imidlertid her, idet han sagde, at enhver jurisdiktion, der blot ville skabe martyrer, var forbudt, ligesom gidseltagning og -skydning var forbudt. Hitler sagde, at ethvert drab af tyskere eller tyskvenlige øjeblikkelig og under samme forhold skulle besvares, og tiltalte er sikker på, at han anførte forholdstallet 5—1. Som emner for modterroren anførte han den samme personkreds som Himmler; sabotagen skulle besvares med modsabotage over for rene danske objekter: bladhus, sportsindretninger, forlystelsessteder o. s. v.

Tiltalte blev derefter spurgt om den politimæssige stilling, og han udtalte sig på linie med Best, idet han ligeledes anbefalede jurisdiktion ved S. S. og politiretten. Tiltalte blev imidlertid også afvist. Endelig gav v. Hanneken en kort redegørelse for de militære forhold, derunder befæstningsarbejder. Han tiltrådte, at rettergangen ved krigsretterne var for langsom.

Hitlers ordre måtte forstås som et ubetinget forbud mod rettergang i tilfælde af drab og sabotage, men ordren opfattedes ikke som omfattende rettergang vedrørende spionage og andre mindre vigtige forbrydelser.

Ordren var rettet til samtlige tilstedeværende, derunder Himmler og Kaltenbrunner, inden for deres kompetencer, i første række til Best, som var den politisk ansvarlige, i anden række til tiltalte som den for ordrens udførelse

ansvarlige og endelig til v. Hanneken som leder af militæret, der i påkommende tilfælde skulle understøtte politiet, hvad han imidlertid ikke blev anmodet om.

Hitler motiverede den camouflerede terror med, at man derved bedre kom bagmandene til livs. Gidselskydning blev vist nok forbudt, fordi den havde vist sig virkningsløs.

I de første dage af januar 1944 vendte tiltalte tilbage her til landet og havde straks en samtale med Best om mødet hos Hitler. De var enige om, at dennes ordre var uheldig for forholdenes udvikling her i landet og for dem personlig, og at de måtte gøre alt for at mildne ordren.

Himmlers ordre til tiltalte gik ud på hurtig og effektiv gennemførelse af Hitlers ordre til modterror, men der var ikke sat nogen frist for aktionens gennemførelse.

Også med dr. Mildner havde tiltalte en samtale om det nævnte møde. Mildner var fuldt orienteret, han var ængstelig og erklærede, at han, uanset at han om kort tid skulle forlade landet, så sig nødsaget til at gennemføre ordren. Tiltalte gav ikke Mildner nogen ordre. Mildner sagde, at der fra Tyskland var udsendt en mand ved navn Schwerdt, der allerede var sendt til Jylland og i gang med aktionen. Tiltalte foreslog Mildner, der var bekendt med forholdstallet 5—1, at man skulle anvende forholdstallet 1—1, hvad Mildner erklærede sig enig i.

Da Bovensiepen havde overtaget sit embede som leder af sikkerhedspolitiet, havde tiltalte straks en samtale med ham og tilkendegav ham, at modterroreren skulle gennemføres tand for tand og i forceret tempo. Nogle forudgående sabotager, derunder navnlig et attentat mod café „Mocca“, som havde vakt stor opsigt på højeste steder i Tyskland, var medvirkende til kravet om forceret tempo.

Tiltalte gav ikke Bovensiepen nogen ordre. Forholdet var det, at han kun kunne give Bovensiepen ordre til at efterkomme den ham allerede af hans (Bovensiepens) overordnede, Kaltenbrunner, givne ordre.

Tiltaltes opgave inden for modterroreren bestod deri, at han havde det øverste tilsyn med, at Hitlers ordre blev gennemført. Af B. d. S. skulle han løbende holdes orienteret om, hvad der skete, og nogle gange om ugen mødtes han med Bovensiepen, der fortalte, hvilke sabotager, der var forekommet, og hvilke modaktioner man havde foretaget og planlagt, hvorhos Bovensiepen gjorde rede for sit politimæssige arbejde i almindelighed.

Tiltalte havde ingen anledning til at godkende Bovensiepens forslag, idet disse allerede var godkendt af de politisk ansvarlige.

Tiltalte kunne give Bovensiepen ordre til enkeltaktioner, ligesom han kunne nedlægge indsigelse mod dennes forslag, men han har ikke givet ordre til enkeltaktioner, og han mindes ikke at have forbudt sådanne. Han behøvede ikke at give Bovensiepen nogen ordre til gengæld, idet gengæld automatisk fulgte efter en terrorhandling i henhold til den af Hitler givne ordre.

Mellem Best, Bovensiepen og tiltalte var der tit fælles drøftelser om den foreliggende situation, derunder terroreren og dens bekæmpelse, og objekter er blevet godkendt på disse møder.

Den praktiske gennemførelse af modterroreren, som han vidste lå hos den såkaldte „Peter-gruppe“, kendte tiltalte så godt som intet til, og han interesserede sig ikke for detaljerne, men blot for at der var et vist forhold mellem terror og modterror.

Tiltalte har måttet erkende, at han har udøvet et faktisk tryk på Bovensiepen med hensyn til gengæld, og navnlig når der var stillet krav fra O. K. W. og Himmler med hensyn til sabotagens bekæmpelse, lod han trykket gå videre til Bovensiepen.

Best kunne ikke give Bovensiepen befalinger, men derimod anvisninger med hensyn til modterrorens mål og objekter, idet Bovensiepen efter sin instruks var forpligtet til ikke at komme på tværs af Best's politik.

Tiltalte har kun nogle få gange truffet „Peter-gruppen“s fører, Schwerdt; meget muligt i april 1944 blev tiltalte opsøgt på sit kontor af Schwerdt, der ønskede forstærkning af dansktalende eller danskere til gruppen, hvad jo var påkrævet for at kunne gennemføre modterroreren camoufleret.

Tiltalte skaffede igennem kaptajn Martinsen nogle frivillige fra Schalburg-korpset, og det er muligt, at det er ham, der har foreslået en sådan forstærkning af gruppen, med hvilken han iøvrigt intet havde at gøre, idet denne stod under Bovensiepen personlig.

Som emner for modsabotage har tiltalte udpeget Odinstårnet og Tivoli samt muligvis Premier Is, derimod har han ikke opgivet nogen personer som emner for modterror.

Tiltalte har ligesom Best og Bovensiepen til enhver tid bestræbt sig på at komme udnom modterroreren, som tiltalte med sin soldatermæssige indstilling anså for en modbydelig kampform, og som han fandt ganske formålsløs i et besat land. Han har gentagne gange over for blandt andet Kaltenbrunner og andre ledende S. S.-folk i Berlin gjort gældende, at man burde vende tilbage til tysk jurisdiktion i stedet for modterror.

Angående Best's stilling til modterroreren har tiltalte forklaret, at Best som den politisk ansvarlige havde forbeholdt sig at sanktionere modterroreren i enkeltheder for at forhindre for alvorlige følger i politisk henseende. Best havde givet almindelige retningslinier med hensyn til valg af emner og objekter. Han havde således forbudt, at socialdemokrater og fagforeningsførere måtte røres foruden kongehuset og regeringsembedsmænd. Kulturelt værdifulde bygninger skulle skånes.

Best har ikke udøvet noget tryk mod tiltalte bortset fra et enkelt natligt brev i foråret 1944 i anledning af drabet på en tysk soldat. I dette brev forlangte han omgående og tilsvarende gengæld; dette krav lod tiltalte næste morgen gå videre til Bovensiepen med bemærkning, at noget måtte gøres.

Angående Bovensiepens holdning til modterroreren har tiltalte yderligere forklaret, at Bovensiepen ifølge sin indstilling var utilbøjelig til at følge den givne ordre om gengældelse. Et incitament fra tiltaltes side var derfor også en gang imellem nødvendigt. Han ved, at Bovensiepen har benyttet enhver lejlighed til at fremføre sine synspunkter over for sine overordnede i Berlin.

C. 2 (X)

Tiltalte har forklaret, at han først efter kapitulationen har hørt, at „skærpet forhør“ var en tilladt afhøringsmetode, og han har aldrig set de officielle tyske bekendtgørelser herom. Rygtevis hørte han gennem kvindelige funktionærer i B. d. S., at der fandt mishandlinger sted, og han lod i den anledning optage forhør ved politiretten. Bovensiepen fik forelagt resultaterne og hævdede, at der kun blev givet enkelte lussinger, hvad tiltalte troede på og på grund af situationen her i landet ikke fandt anledning til at skride ind imod. Danske myndig-

heder og fanger og deres pårørende har ikke beklaget sig til tiltalte. Ved besøg i Frøslevlejren bemærkede han, at enkelte fanger var mishandlet og udhungret; han lod foretage undersøgelser og gav de udsultede særlig forplejning. Tiltalte kunne ikke i almindelighed forbyde „skærpet forhør“, men han kunne skride ind over for misbrug.

E. (VIII)

Tiltaltes forklaring går ud på, at han engang i juli 1944 var i Silkeborg til forhandling med v. Hanneken, der gjorde gældende, at det på grund af invasionsfaren var nødvendigt at indskrænke politiet, C. B.- og C. B. U.-styrkerne. Ved sin tilbagekomst til København optog tiltalte straks forhandlinger med de ledende politifolk, der blev stillet over for valget mellem en nedbringelse af styrkerne eller overtagelse af sabotagevagterne. Forhandlingerne, der trak ud en måneds tid, var resultatløse, og tiltalte rejste påny til Silkeborg til drøftelse med v. Hanneken.

v. Hanneken meddelte, at faren for invasion var vokset, og at den ville være aktuel i september. Tiltalte foreslog, at man skulle lade hele politiet afvæbne og fængsle 2—3000 mand i de fire største byer, som derefter skulle deporteres til internering i Slesvig-Holsten, medens resten af politiet skulle arbejde videre. C. B.erne og C. B. U.erne frafaldt tiltalte at røre ved på grund af indvendinger fra luftværnets side. Tiltalte så ingen fare ved at lade de ikke fængslede politibetjente arbejde videre, idet organisationen efter aktionens gennemførelse ville være revet op. v. Hanneken foreslog, at også grænsegendarmeriet i sin helhed skulle fængsles og deporteres, idet der forelå ordre fra frihedsrådet til grænsegendarmeriet om aktion i tilfælde af invasion.

Hans egne tjenestesteder havde tilstrækkeligt materiale mod politiet og grænsegendarmeriet, som i tilfælde af en invasion kunne befrygtes, ligesom det var sket i Frankrig, at ville falde tyskerne i ryggen, og hele aktionen var begrundet i militære hensyn. Også af militære hensyn anså man det nødvendigt at bringe politifolkene ud af landet.

Med v. Hanneken aftaltes en aktion af det omtalte indhold, og tiltalte sendte omkring den 1. september sin adjutant, Graurock, med forslag til Himmler, således som aftalt med v. Hanneken. Først den 12. september indløb Himmlers godkendelse, og den indeholdt udtrykkeligt, at de danske politifolk skulle interneres i Slesvig-Holsten. Aktionen skulle gennemføres i største hemmelighedsfuldhed, hvorfor han kun drøftede den med sine nærmeste medarbejdere, der endda var uden kendskab til, at der skulle afgå en transport søværts fra København. I Himmlers befaling stod udtrykkeligt, at Best ikke måtte orienteres.

Bovensiepen blev straks underrettet om ordren og antagelig også v. Hanneken. Man kunne muligt vente, at aktionen fik en chockvirkning på de ikke fængslede politimænd, således at de gik i arbejde igen. Det har ikke været noget motiv at få modstandsbevægelsen frem. Den 17. september var tiltalte færdig med sine forberedelser og aftalte i Silkeborg militærets medvirken ved aktionen.

Først den 19. ved middagstid satte tiltalte sig i forbindelse med admiral Wurmbach og fik af denne skibet „Kometa“ stillet til disposition for transport af politifolkene i København til Tyskland. Fynboerne og jyderne samt grænsegendarmeriet blev foreløbig samlet i Frøslevlejren til nærmere undersøgelse.

Det er muligt, at tiltalte ønskede, at de 60-årige straks skulle løslades, og at Bovensiepen fik aldersgrænsen sat ned til 55.

Så snart man her i København blev klar over, at de danske politifolk blev anbragt i koncentrationslejre, protesterede alle tyske instanser — dog er det ham ikke bekendt, om v. Hanneken var imellem disse — over for deres overordnede, og tiltalte foranledigede, at der udsendtes folk til lejrene for at hjemtage ældre og svage og foranledige, at de andre blev forplejet på en forsvarlig måde. Der udfoldedes senere en række bestræbelser for at mildne politifolkenes kår, men tiltalte har i hvert fald i de første måneder af militære grunde måttet modsætte sig, at de hjemførtes her til landet.

F. (IX)

Tiltalte har forklaret, at han umiddelbart efter politiaktionen af det danske udenrigsministerium gennem Best blev gjort opmærksom på faren for en stigende kriminalitet, og han pålagde derfor ordenspolitiet at have opmærksomheden særlig henvendt på steder, hvor sortbørsfolk og forbryderiske elementer holdt til, men ordenspolitiets leder indvendte, at opgaven var umulig for det tyske ordenspoliti og foreslog at lade foretage razziaer, hvorunder associale skulle anholdes. Tiltalte billigede forslaget og også, at de anholdte blev deporteret til Tyskland til anbringelse i koncentrationslejre, da de herværende fængsler var overfyldte. Han har ligeledes godkendt anholdelserne af vaneforbrydere og disses deportation.

Vedrørende tiltalte Bovensiepen.

Tiltalte har forklaret, at han inden sin udnævnelse i januar 1944 til chef for sikkerhedspolitiet og S. D. ved læsning af schweiziske blade havde dannet sig et indtryk af danske forhold. Han forstod, at der efter Best's ankomst til Danmark var indtrådt en ny politisk situation, som var uønsket af modstandsbevægelsen. Iøvrigt havde han ikke noget kendskab til forholdene her i landet. Han mener, at hans forflyttelse stod i forbindelse med, at den daværende leder, dr. Mildner, for sent og kun modstræbende havde sat modterroren i gang, men medvirkende kan også have været, at man ønskede at give ham lejlighed til at gøre en indsats uden for Tyskland.

Da hans udnævnelse forelå, mødte han vist nok den 4. januar 1944 hos lederen af R. S. H. A., dr. Kaltenbrunner, der instruerede ham om forholdene i Danmark og den af modstandsbevægelsen iværksatte kampagne med sabotage og drab, hvorhos han blev gjort bekendt med det tidligere omtalte møde hos Hitler, hvor der var givet udtryk for, at terroren kun kunne bekæmpes med modterror og givet ordre til, at den skulle iværksættes, og det var denne opgave, tiltalte fik betroet.

Kaltenbrunner fortalte tiltalte, at det var modstandsbevægelsens målsætning at provokere modterroren frem for derigennem at godtgøre, at det ikke var muligt for Tyskland at skabe ro og orden i Danmark uden anvendelse af vold.

Tiltalte fik pålæg om, at modterroren skulle camoufleres, men dog ikke mere, end at modstandsbevægelsen var klar over, at det var tyskerne, der stod bag ved. Personlig var tiltalte modstander af en sådan form for modterror, idet han anså den for uværdig, men han måtte rette sig efter de givne ordre.

Under samtalen med Kaltenbrunner fortalte denne også om begivenhederne omkring den 29. august 1943. Best og hans tjenestested havde sendt indberet-

ninger, der bagatelliserede sabotagen, hvorimod der fra værnemagtsside og gennem andre kilder var givet udtryk for en anden opfattelse af situationen, hvilket havde foranlediget afvæbningen af den danske hær og flåde.

Kaltenbrunner meddelte, at tiltalte ved gennemførelsen af sin modterror skulle sørge for, at han derved ikke kom i modstrid med den af Best fulgte politik, og det blev udtrykkelig pålagt ham at foredrage for Best de påtænkte aktioner for at give denne lejlighed til at komme med indsigelser.

Om Pancke sagde Kaltenbrunner, at Himmler var meget utilfreds med ham på grund af manglende aktivitet, og at der var givet ham en frist på tre måneder til at bringe sabotagen til ophør.

Pancke var tiltaltes overordnede, hvis konkrete befalinger han var forpligtet til at følge, for så vidt det ikke var i strid med konkrete ordrer fra R. S. II. A.

Best kunne ikke give tiltalte ordrer, men kun komme med henstillinger, som han fulgte, såfremt de ikke var i modstrid med den pålagte opgave.

Med v. Hanncken havde han ingen tjenstlig kontakt.

Angående de enkelte tiltalforhold.

B. (V)

Tiltalte har forklaret, at han straks efter sin ankomst til Danmark et par dage efter sit møde med Kaltenbrunner havde samtaler med Best og Pancke.

Best var informeret om, at tiltalte skulle fortsætte den allerede indledede camouflerede modterror. Best lod forstå, at han var ulykkelig over, at hans politik havde lidt skibbrud gennem begivenhederne den 29. august 1943 og modterroren. De drøftede allerede i den første samtale de mere principielle retningslinier for modterroren, og herunder gav Best udtryk for, at man igennem denne dog havde nogen mulighed for at øve kontrol med befalingerne fra Berlin, idet man undgik, at ledelsen i Berlin fra tilfælde til tilfælde påtvang ham bestemte forholdsregler, derunder skydning af gidsler i et bestemt talmæssigt forhold.

Tiltalte meddelte Best, at han havde fået pålæg om at holde sig langs med dennes politik. Best ønskede at blive informeret om tiltaltes aktioner, således at han havde mulighed for at fremsætte indvendinger og eventuelt begrænse modterroren.

Vist nok daglig i det første halve års tid holdt tiltalte Best løbende underrettet om, hvad han agtede at gøre, dog drøftede man efterhånden kun de større aktioner, og grunden hertil var den, at han mente at kende Best's linie, nemlig at begrænse modterroren.

Under samtalen med Best blev man enig om at udsøge de eventuelle ofre inden for den nationale lejr, som man regnede med udgjorde grundstammen i modstandsbevægelsen.

Pancke modtog tiltalte meget reserveret, vist nok fordi han i tiltaltes ud nævnelse så en kritik af hans hidtidige indsats. Iøvrigt var Panckes indstilling soldatermæssig, og han følte sig forpligtet til at følge den befaling til modterror, som han havde fået under samtalen i hovedkvarteret den 30. december 1943.

Pancke meddelte, at der var givet ordre til modterror i forholdet 5—1 såvel med hensyn til drab som til sabotage, og han gav tiltalte ordre til mere skarpt og effektivt end hidtil og i et forceret tempo at gennemføre modterroren.

Allerede i Berlin havde tiltalte fået at vide, at Schwerdt fra Skorzenys særlige gruppe under Waffen-S. S. var sendt her til landet for at udføre modterror, og da han kom hertil, hørte han, at Schwerdts gruppe var ansvarlig for drabet

på Kaj Munk og et drabsforsøg på redaktør Damm Hansen. Schwerdt havde fået ordre til at rejse tilbage til Tyskland, fordi det danske politi var på sporet af ham, men tiltalte standsede Schwerdt, da han ikke kunne undvære ham ved gennemførelsen af den ham pålagte opgave.

På sit tjenestested holdt han parole med sine nærmeste medarbejdere, vist nok Hoffmann, Zechenter, Wäsche og Scherdin. Han meddelte dem, at der var givet ordre til modterror, og at denne måtte gennemføres, uden at der var mulighed for at komme med indvendinger.

Til gennemførelsen af modterrorerne ønskede han såvidt muligt ikke at bruge sine egne folk, men særlige grupper, men han har i enkelte tilfælde på grund af personalemangel måttet indsætte sine egne folk.

Tiltalte befalede sine medarbejdere at opgive navne på personer og foretagender, der var egnede emner for modterror og skaffe de fornødne oplysninger om de opgivne emner, billedmateriale o. s. v. Tiltalte gjorde sine medarbejdere opmærksom på at der ved fremskaffelse af emner skulle følges den hovedlinie, at de personer, der var ansvarlige for terroren enten som åndelige førere eller finansielle støtter skulle rammes. Oplysninger om disse personer havde man blandt andet fra udsagn fra arrestanter.

Inden tiltalte overgav den særlige gruppe en liste over emner, havde han selv gennemgået de foreliggende akter og sikret sig, at de pågældende opfyldte de krav, han mente, der burde stilles.

Medlemmerne af den særlige gruppe havde derefter den opgave at foretage observationer til brug ved den tekniske gennemførelse af modterrorerne, men det er sket, at man på grund af modstandsbevægelsens tempo ikke har nået at foretage de nødvendige observationer.

Den første liste, som han opstillede over emner, foretog han for Best, inden der var foretaget nogen aktion.

Efter nogen tids forløb gav tiltalte ordre til indrettelse af et såkaldt A-Kartei, der benyttedes af det tyske politi inden for riget, og hvori man havde navne på personer, der i tilfælde af faretruende situationer som invasion eller lignende skulle sættes under anholdelse. Kartoteket indeholdt såvel navne på personer som virksomheder, der var egnede for modterror, og benyttedes lige til kapitulationen.

Ved siden af skaffede tiltalte sig emner ad anden vej, blandt andet gennem den dansktalende tyske politimand Huf, der af tiltalte var tilfornordnet gruppen. Han søgte oplysninger hos forskellige tyske instanser, når tiltalte meddelte, at han stod og manglede emner.

Med sine nærmeste medarbejdere drøftede tiltalte emner, og medarbejderne kunne komme med indvendinger, men han indlod sig ikke i diskussioner med dem, og han havde det fulde ansvar for modterrorerne.

Undertiden bad han også sine medarbejdere skaffe emner, når de foreliggende på grund af forholdene, f. eks. af geografiske grunde, ikke var egnede.

I begyndelsen var der ikke nogen forskel på fremgangsmåden i og uden for København, idet tiltalte forbeholdt sig at træffe bestemmelse med hensyn til hvert objekt. Men fra foråret 1944 blev det ordnet sådan, at lederen af Gestapo i Århus, Schwitzgebél, traf bestemmelsen på tiltaltes vegne, og således at det fortsat var tiltalte, der bestemte tempoet for modaktionerne. Efter at Schwitzgebél var omkommet ved bombeterratet på Århus universitet, blev Issel be-

stemmende med hensyn til udvælgelsen af ofre, medens Lensing-gruppen i Kolding foretog de fornødne undersøgelser.

Angående forholdene i provinsen har tiltalte yderligere forklaret, at det efterhånden ikke var muligt for ham selv at tage ansvaret for udvælgelsen af ofre og objekter uden for København, hvorfor han pålagde Schwerdt at foretage den udvælgelse efter forhandling med de stedlige tjenestesteder. Schwerdt nægtede imidlertid at påtage sig opgaven, hvorefter, som foran anført, Schwitzgebel fik denne opgave, idet han skulle følge tiltaltes retningslinier.

Da Schwerdt i efteråret 1944 var blevet afløst af Issel, påhvilede den nævnte opgave ham, der også havde fået pålæg om at følge tiltaltes retningslinier, idet han ligesom Schwitzgebel skulle holde tiltalte underrettet om aktionerne.

I den sidste del af besættelsen fik han det indtryk, at Issel ikke indberettede samtlige aktioner og satte sig i den anledning i forbindelse med Best og Pancke.

Ved afgørelsen af, hvilke ofre og objekter, der skulle udvælges, forlangte han, at de pågældende skulle være skyldige, det vil sige have forbindelse med modstandsbevægelsen, og de nødvendige oplysninger til afgørelsen heraf fik man gennem politiets arbejde.

Ved tiltaltes ankomst hertil var en del tyskere tilknyttet terrorgruppen. Over for Berlin fremsatte tiltalte krav om, at også dansktalende blev knyttet til den, for at han kunne anstille forsvarlige undersøgelser inden en aktionsforetagelse.

Selv tilforordnede han som tidligere forklaret Huf gruppen, og meget muligt i februar—marts blev danskerne Købbe og Kieme knyttet til den. En overgang var der en nordmand med i gruppen, og senere beordrede Pancke nogle danskere fra Schalburgkorpsets efterretningsvæsen til at gøre tjeneste i gruppen. Tiltalte så i og for sig med uvilje herpå, idet han foretrak folk, der ikke var med i politiske stridigheder. Efter folkestrejken i juli 1944 blev der på foranledning af Best fra R. S. H. A. sendt forstærkninger her til landet.

Med hensyn til gennemførelsen af modterrorer har tiltalte endvidere forklaret, at man bestræbte sig for, at der blev en lokal og tidsmæssig sammenhæng. Umiddelbart efter at et drab var sket, lod tiltalte foranstalte et drab inden for samme lokalitet; det lykkedes dog ikke altid at lade modaktionen følge umiddelbart efter, fordi man ikke havde egnede emner parat. Når sprængninger havde fundet sted, blev der foranstaltet sprængninger inden for den pågældende by.

Tiltalte har institueret de såkaldte „officielle sprængninger“. Når det var konstateret, at der fra et hus var skudt på tyskere, eller at der var huset terrorister, eller at der havde været våbenlager i huset, eller endelig at førende personer inden for modstandsbevægelsen havde været skjult i huset, gav tiltalte ordre til sprængning af huset og lod derefter bekendtgøre, at sprængningen havde fundet sted og baggrunden for den.

Angående forholdet til Best har tiltalte yderligere forklaret, at denne var bekendt med tiltaltes synspunkter med hensyn til modterror, og disse synspunkter var til dels et resultat af hans samtaler med Best, under hvilke denne gav udtryk for, at arbejderførere ikke måtte antastes, idet man skulle undgå uro blandt arbejderne. Fj heller måtte kongehuset røres.

Som tidligere forklaret drøftede tiltalte i det første halve års tid daglig modterroren med Best, men efterhånden kun de større aktioner. Hertil bidrog, foruden det tidligere anførte, at der var almindelig modvilje mod at beskæftige sig med modterroren. Da tiltalte forelagde den første liste over emner, protesterede Best mod borgmester Fischers navn, idet han ikke anså begrundelsen, nemlig at Fischer var høj frimurer, for fyldestgørende, og der blev også protesteret mod andre navne.

Tiltalte har erindring om, at Best har protesteret mod sabotage af Århus rådhus. Issel bragte gentagne gange rådhuset på bane, og til sidst sagde tiltalte til Issel, at han selv måtte gå til Best for at opnå tilladelse, og denne tilladelse opnåede han utvivlsomt, inden han foretog aktionen.

I februar 1945 blev vist nok en sysselleder i Ålborg dræbt. I den anledning rettede nazisten C. O. Jørgensen en formentlig af Best selv provokeret henvendelse til ham, hvori Jørgensen protesterede mod modterroren. Tiltalte havde et møde med Best og vist nok også Pancke, under hvilket man blev enige om at forlange i Berlin, at modterroren skulle stoppes.

Fra Kaltenbrunner kom der imidlertid en skarp ordre til at fortsætte modterroren. Forinden denne henvendelse i Berlin fandt sted, havde man standset modterroren, fordi man anså den for vanvittig.

Tiltalte gjorde Best og vist nok også Pancke bekendt med Kaltenbrunners ordre, men Best krævede, at ordren ikke blev gennemført. De enedes om, at Best skulle rette en henvendelse til Ribbentrop samtidig med, at tiltalte påny satte sig i forbindelse med Kaltenbrunner, men denne gentog blot ordren om skærkelse af modterroren.

Best har vist nok i begyndelsen af 1944 givet tiltalte en liste over ca. 10 objekter, af hvilke han kun erindrer fabrikken „Lyfa“.

Best har engang, da tiltalte beklagede sig over, at han ikke havde egnede emner, anvist ham at søge forbindelse med Rüstungsstab Danmark. Tiltalte gav Schwerdt ordre til at søge forbindelse med staben, men han ved ikke, om ordren blev udført.

Best har aldrig opgivet personer som objekter for modterroren, hvorimod han i ganske få tilfælde har opgivet emner for modsabotage, deriblandt „Tuborg“.

I kritiske situationer var Best „et nervebundt“, og det kunne da ske, at han forlangte øjeblikkelige gengældelsesaktioner for at undgå en indgriben fra Berlin med alvorligere følger, og Pancke har, når han fremsatte krav om øjeblikkelig terror, ved lejlighed henvist til, at der forelå tilsvarende ønsker fra Best's side.

Under hele besættelsen fik Best tilstillet sikkerhedspolitiets daglige beretninger. I disse fandtes en redegørelse for terror og modterror, idet man indtil den 19. september 1944 anvendte betegnelsen „undersøgelsen henhører under dansk politi“ for modterror. Efter nævnte dato anførte man vist nok „tyske interesser berøres ikke“.

Best's almindelige indstilling var absolut imod terror, idet han ligesom tiltalte mente, at den eneste mulighed for en effektiv bekæmpelse af modstandsbevægelsen lå i sikkerhedspolitiets arbejde, men det var nødvendigt at anvende modterror i mindre omfang for at undgå endnu mere drakonske foranstaltninger fra Berlins side.

Til stadighed bestræbte herværende ledende tyske instanser sig på at søge at komme uden om modterror, og herunder gjorde man overfor Berlin opmærksom på dens skadelige følger for det danske erhvervsliv, men da den faktiske udvikling modsagde argumentet, forblev det uden virkning.

Best har vist nok været udsat for et tryk fra det tyske udenrigsministeriums side, idet dette gav ham anvisning på at følge ordren om modterror, og også fra værnemagtens førerstabs side er der udøvet et vist pres. Begivenhederne den 29. august 1943 viste, at førerstaben havde stor interesse for forholdene i Danmark, og det kunne befrygtes, at der fra stabens side ville fremkomme nye krav om foranstaltninger.

v. Hanneken har vist nok ikke stillet krav om modterror, men Best frygtede til stadighed reaktioner fra værnemagtens side. Under de daglige telefonsamtaler med v. Hanneken var han interesseret i at kunne give meddelelse om foretagne og planlagte modaktioner, for at v. Hanneken kunne videremeddele disse oplysninger til førerstaben.

Tiltalte var ligeledes interesseret i, at militæret holdtes løbende underrettet om, hvilke foranstaltninger man iværksatte i anledning af stedfundne aktioner fra modstandsbevægelsens side.

Angående Panckes standpunkt til modterror går tiltaltes forklaring ud på, at Pancke principielt forlangte, at aktionerne skulle godkendes af ham, men han var mindre interesseret i valget af de enkelte objekter. Hans interesse lå i, at der blev en passende balance mellem terror og modterror. Det har ført til, at Pancke forlangte modterroren forceret.

Angående tysk jurisdiktion her i landet har tiltalte forklaret, at der fra besættelsens indtræden var jurisdiktion over danske statsborgere ved værnemagtens domstol, men denne jurisdiktion blev vist nok ophævet samtidig med ordren til modterror.

Fra efteråret 1943 var der her i landet en S.S. og politiret, og i april 1944 gav Best denne ret jurisdiktion over danske sabotører og terrorister, hvilken anordning tiltalte støttede, idet han som tidligere fremhævet heri så et middel til med tiden at komme uden om modterror. Den praktiske fremgangsmåde var den, at danske arrestanter, der stod til dødsstraf, blev bragt for retten, og man lod så efter domsafsigelsen eksekutionen være afhængig af modstandsbevægelsens optræden.

I forbindelse med folkestrejken i 1944 blev Best tilsagt til møde hos Hitler, der bebrejdede ham den trufne ordning, og al tysk jurisdiktion i Danmark og andre besatte lande blev forbudt, idet der samtidig gaves ordre til skærpelse af modterroren, og at sabotører taget på fersk gerning øjeblikkelig skulle skydes. Først i februar 1945 lykkedes det påny at indføre tysk jurisdiktion her i landet.

Tiltalte har erkendt, at han har givet ordre til eller sanktioneret de i dette forhold under 1—225 anførte aktioner, som han således påtager sig ansvaret for, idet han i de fleste tilfælde har gjort rede for baggrunden for hver enkelt aktion, med undtagelse af de under nr. 45, 81, 123, 131, 135, 142, 143, 146, 148, 150, 153, 159, 165, 178, 185, 192, 204, 206, 209, 211, 215, 217, for så vidt angår drabene på pastor Bentzen og næstformand Sejer, 220, 222 og 223 anførte, som han ikke vil påtage sig ansvaret for.

C. 1 (X)

Tiltaltes forklaring går ud på, at han, da han kom her til landet, med sin afdelingsleder, Hoffmann, blev enig om, at man ikke skulle bruge „skærpet forhør“ i Danmark, men efter et møde med Müller i R. S. H. A. et par måneder efter blev han nødt til at anvende „skærpet forhør“ her i landet; han tilkendegav sine embedsmænd, at han ikke ønskede norske tilstande, og at man måtte undgå grove mishandlinger. Tilladelsen til at anvende metoden lå hos ham, men han havde delegeret sin bemyndigelse til Hoffmann, og vist nok først i begyndelsen af 1945 blev han klar over, at Hoffmann havde videre-delegeret sin myndighed, hvilket han påtalte. Samtlige medlemmer af Gestapo skulle have gjort sig bekendt med de gældende regler for „skærpet forhør“, men først efter kapitulationen blev han bekendt med, at det ikke havde været tilfældet.

Personlig har tiltalte givet tilladelse til anvendelse af „skærpet forhør“ i nogle ganske enkelte tilfælde.

Han har aldrig selv overværet nogen mishandlinger, og først efter kapitulationen er han blevet klar over, at mishandlinger har fundet sted i udstrakt grad.

I nogle få tilfælde blev der fremsat beklagelser, som gav anledning til undersøgelser, der imidlertid ikke gav noget resultat. De førte til, at tiltalte overfor Hoffmann og senere ved et møde med sine tjenestemænd påtalte, at reglerne for „skærpet forhør“ skulle overholdes.

D. (III 2)

Tiltalte har forklaret, at de ommeldte drab af 11 danske patrioter må ses på baggrund af den foreliggende situation efter folkestrejken afslutning. Best var blevet kaldt til Berlin og havde af Hitler fået ordre til at lade sabotører skyde på stedet samtidig med, at tysk jurisdiktion over sabotører ophævedes. Denne ordre gjorde han tiltalte bekendt med straks ved sin tilbagekomst, og de var begge enige om, at den var vanvittig, idet den ville umuliggøre ethvert politimæssigt efterforskningsarbejde. Straks næste morgen rejste tiltalte selv til Berlin, hvor han havde en drøftelse med Gestapos chef, Müller, om jurisdiktionsforholdene i Danmark. Herunder gjorde han indvendinger mod Hitlers nævnte ordre, som han ikke så sig i stand til at følge. Müller, der for så vidt var enig med tiltalte, gav ham anyisning på, at han lejlighedsvis kunne lade skyde sabotører på flugt og bruge dette i sine indberetninger for at camouflere forholdene med hensyn til ordrens efterlevelse.

Ved sin tilbagekomst har han sikkert talt med Best om samtalen med Müller, og han vil antage, at han også har talt med Pancke.

Efter ophævelsen af jurisdiktionen var likvideringerne øget ganske overordentligt og havde i begyndelsen af august nået et højdepunkt. Han erindrer saledes, at en række stikkere var blevet likvideret, hvorhos tyske soldater og en mand fra hans tjenestested var blevet dræbt.

Dette var den aktuelle baggrund for drabet på de elleve, til hvilket han ma have faet ordre et eller andet sted fra, idet han på grund af aktionens betydning ikke selv kan have taget initiativet til den.

Tiltalte videregav ordren til kriminalrat Bunke, efter at han, tiltalte, havde udpeget ofrene på grundlag af de akter, som blev forelagt ham. Af disse frem-

gik det, at de pågældende, såfremt krigsretternes virksomhed havde været opretholdt, efter al sandsynlighed ville være blevet dømt til døden.

Ordren lød blot på, at de elleve under transporten skulle dræbes, men den tekniske gennemførelse overlod han til Bunke.

Tiltalte ønskede, at man over for offentligheden skulle opretholde den version, at det drejede sig om et mytteri, og i den erklæring, som Best udsendte over Panckes tjenestested efter forhandling med tiltalte, blev det da også meddelt, at det drejede sig om drab under flugt.

E. (VIII)

Tiltalte har forklaret, at han af Pancke fik at vide, at politistyrkerne i de fire største byer skulle anholdes og interneres, men han hørte ikke noget om deportationer. Tiltalte var i og for sig mod politiets internering, som blev militært begrundet.

Den 19. september fik tiltalte af Pancke ordre til at sætte sig i forbindelse med Kaltenbrunner angående modtagelsen af politifolkene. Han satte sig om eftermiddagen i forbindelse med R. S. H. A. og talte med Müller, der meddelte, at de forbigående ville blive modtaget i Neuengamme som krigsfanger.

Da tiltalte erfarede, at løftet om, at de skulle blive behandlet som krigsfanger, ikke opfyldtes, rejste han gentagne gange til Berlin for at udvirke en ændring i forholdet. Det blev i Berlin gjort gældende, at værnemagten ikke ville anerkende politifolkene som krigsfanger, og at de på grund af arbejdet i S. S.-lejrene kun kunne anbringes der på krigstid, hvad tiltalte var imod, idet han under en ændring af den militære situation her i landet ville medvirke til, at de kom tilbage hertil.

Her fra landet var man uden indflydelse på, i hvilken lejr politifolkene skulle anbringes.

Her i København havde hans folk kun at gøre med akternes sikring og udtagelse af de personer, som sikkerhedspolitiet var interesseret i. I provinsen havde hans folk ganske vist ledelsen af aktionen, men det er Pancke og ikke tiltalte, der har givet hans folk ordren.

F. (IX)

Tiltaltes forklaring går ud på, at der i Tyskland gjaldt særlige regler for behandlingen af asociale og vaneforbrydere, som man anbragte i koncentrationslejre. Da det danske politi var fjernet, og tyskerne også fik til opgave at bekæmpe kriminaliteten, kom der vist nok fra ordenspolitiet det forslag, at man som led i kriminalitetens bekæmpelse skulle anholde og internere asociale og vaneforbrydere, navnlig sortbørsfolk havde i så henseende gjort sig bemærket. Efter aftale mellem Pancke og tiltalte blev det derefter besluttet at foranstalte razziaer, som gennemførtes af ordenspolitiet med deltagelse af B. d. S.'s folk. Tiltalte gav vist nok sine direktiver til Zechenter, som til sin hjælp fik afdelingsleder Hermansen, som havde større erfaring i razziaer. Razziaerne blev foretaget på steder, hvor sortbørsfolk almindeligvis holdt til, medens vaneforbryderne blev anholdt på deres bopæl efter en forudgående undersøgelse af det danske politis kortteker. I hvert fald i begyndelsen kan man ikke have foretaget nogen omhyggelig undersøgelse med hensyn til de anholdte, inden de sendtes til koncentrationslejre i Tyskland. Det havde været tanken at beholde i hvert fald vaneforbryderne her i landet, men forskellige forhold bevirkede, at man opgav det.

Der fandt en del tilbageførsler sted af de til Tyskland sendte personer efter henvendelser fra pårørende.

Efter tiltaltes opfattelse kunne Pancke give ham ordre til disse aktioner.

G. (III 3)

Tiltalte har forklaret: Den 23. februar 1945 var han sammen med Pancke på rejse til hovedkvarteret i Silkeborg, vist nok for at blive forestillet for den nye kommanderende general og for at forhandle om samarbejdet mellem værne-magten og sikkerhedspolitiet. Vist nok undervejs eller i Silkeborg blev man bekendt med det omtalte overfald på tyske soldater, og dette overfald blev hoved-emnet ved de drøftelser, der fandt sted i Silkeborg mellem generalen, Pancke og tiltalte. Man var først inde på straks at lade foranstalte en massiv gengældelsesaktion, som kunne tilfredsstille Berlin, men enedes derefter om at hen-skyde afgørelsen til Berlin. Da tiltalte om aftenen var kommet til Aarhus, blev han fra København ringet op af kriminalrat Bunke, der meddelte ham, at der fra Kaltenbrunner var indløbet en fjernskriverordre til ufortøvet gennemførelse af gengæld, hvorom Hitler senest næste middag skulle have meddelelse. Bunke foreslog at lade arrestere og under arrestationen skyde et passende antal personer, mod hvilke der var stærk mistanke om sabotage, og dette forslag tiltrådte tiltalte, der ikke så nogen mulighed for at komme uden om Kaltenbrunners ordre.

Retten skal bemærke:

Af det foreliggende fremgår det, at tiltalte Best under besættelsen søgte at føre en ud fra et tysk synspunkt overordentlig klog forhandlingspolitik, indtil den 29. august 1943 i samarbejde med den daværende danske regering, hvorved det lykkedes ham på fremragende måde at opretholde de for den tyske økonomi så overordentlige vigtige danske ydelser til Tyskland med en ringe indsats af administrative tyske kræfter. Det kan herved bemærkes, at Best i en indberetning har oplyst, at han styrede Danmark med 200 tyskere, medens Terboven i Norge behøvede 3000 mand. Han har derved utvivlsomt afbødet mange tyske krav og således gavnet danske interesser. Det kan eksempelvis anføres, at det sikkert skyldes ham, at forsyningsituationen i Danmark ikke blev dårligere, end til-fældet var, at danske arbejdere og firmaer ikke blev tvangsudskrævne til indsats i Tyskland, og at danske skibe ikke blev beslaglagte i større omfang.

Der er imidlertid intet der tyder på, at tiltalte principielt var uenig med N. S. D. A. P.s almindelige politik, derunder „storrumsordningen“ og Europas nyordning under tysk førerskab. Tiltalte har, som foran anført, tilhørt partiet fra 1930 og efter magtovertagelsen i 1933 deltaget i forfølgelsen af politiske modstandere og på grund af sine fortjenester beklædt høje embedsposter i Tyskland og det besatte Frankrig. Det kan også anføres, at det af et under sagen fremlagt skrift fremgår, at han i hvert fald i forhold til polakkerne har bekendt sig til myten om det tyske folk som herrefolk.

ad A. (II 1)

Af oplysninger, der er tilvejebragt fra fransk side, fremgår det, at tiltalte Best under sin embedsvirksomhed i Frankrig i årene 1940—42 tog aktiv del i forhandlinger om en særbehandling af de daværende jødiske elementer, derunder deportationer. Retten kan herefter ikke fæste lid til tiltaltes anbringende om, at han principielt tog afstand fra det nazistiske partis ubarmhertige for-

følgelse og udryddelse af jøderne, eller at han, som det er sagt af vidnet Barandon, var teoretisk antisemit.

For de danske jøder var stillingen den, at der under hele besættelsen var fare for tyske indgreb. Allerede ved en forordning af 31. juli 1941 påbød Göring at hidføre en fuldstændig løsning af jødespørgsmålet i den tyske indflydelsesfære i Europa, og efter den tid tog jødeforfølgelserne fart. I et telegram af 24. april 1943 fra tiltalte til det tyske udenrigsministerium tager han afstand fra indgriben overfor jøderne, idet han blandt andet motiverer det med, at Scavenius i så fald vil gå af, men han tilføjer, at en senere ordning af jødespørgsmålet er let og allerede forberedes gennem hans medarbejdere.

Efter de foreliggende oplysninger må det antages, at faren for en aktion mod jøderne var blevet særlig aktuel omkring den 1. september 1943, men der skønnes ikke at være sikre holdepunkter for at antage, at en aktion allerede var besluttet, da tiltalte afsendte det af ham omtalte telegram af 8. september 1943, hvori han foreslog en aktion, og det af ham tagne initiativ ma herefter antages at have forårsaget den påfølgende deportation, til hvilken han sikkert har ladet sit tjenestested træffe forberedelserne, jævnfør det fornævnte telegram af 24. april 1943.

Tiltalte må imidlertid antages at have været aktiv for at begrænse de uheldige følger af aktionen mest muligt, hvilket da også lykkedes, men ved sine overvejelser kan han meget vel have ladet sig motivere af bekymring for de uheldige følger af aktionen for den af ham førte politik her i landet.

Med disse bemærkninger vil tiltalte, idet deportationen utvivlsomt var stridende mod folkeretten, herefter være at anse skyldig i dette forhold.

ad B. (V)

Om de i dette forhold påklagede handlinger er det af forsvaret gjort gældende, at de ikke er folkeretsstridige, idet de må betragtes som tilladelige repressalier.

Retten skal først omtale de såkaldte officielle sprængninger, der er anført under nr. 101, 102, 116, 119, 130, 134, 141, 156, 164, 166, 168, 174, 175, 184, 189, 190, 191, 200, 201, 207 og 210. I disse tilfælde var forholdet det, at det tyske politi sprængte den pågældende bygning, når det ansås godtgjort, at modstandsbevægelsen havde gjort brug af den, hvorefter Bovensiepen lod bekendtgøre, at sprængningen havde fundet sted og begrundelsen for den. Retten tør herefter ikke forkaste, at de tiltalte med nogen føje har anset sprængningerne som lovlige repressalier, og de vil allerede som følge heraf i disse forhold være at frifinde.

For så vidt angår de øvrige handlinger kan det ikke antages, at de kan betegnes som lovlige repressalier.

Under besættelsen var den folkeretlige stilling her i landet den, at Tyskland begik et klart retsbrud, da det overfaldt Danmark, uagtet der kort før overfaldet var indgået en ikke-angrebspagt mellem de to lande. Det kunne herefter hævdes, som nogle gør, at modstandsbevægelsens aktioner i sin helhed eller for størstedelens vedkommende var lovlige. Retten finder imidlertid ikke, at det er nødvendigt at tage afgørende stilling hertil ved afgørelsen af spørgsmålet om de tyske repressaliers lovlighed.

Efter Hitlers ordre af 30. december 1943 skulle møksabotagen som anført camoufleres, det vil sige, at de tyske myndigheder ikke måtte lægge navn til

den, og dette gennemførtes da også. Bortset fra de lige nævnte officielle sprængninger blev der intet bekendtgjort om den fra Tyskland udsendte „Sonderkommando“s aktioner — forud for hvilke altid er gået aktioner fra dansk side — og disse ramte sådan i flæng, at det i mange tilfælde vanskeligt lod sig erkende, mod hvem de var rettet. Under disse omstændigheder skønnes imidlertid de minimumskrav, der må antages at kunne stilles til en repressaliehandling for at gøre den lovlig, nemlig at det er tilkendegivet for modstanderen, at det drejer sig om repressalier, eller det klart fremgår af handlingen selv, at det drejer sig om en repressalie, og mod hvilken eller hvilke handlinger fra modstanderens side den er rettet, ikke at være opfyldt.

I det oftnævnte Hitlermøde den 30. december 1943, hvori de tiltalte Best. v. Hanneken og Pancke jo deltog, blev det bestemt at opgive hidtil anvendte repressalier såsom gidselskydning. Under hensyn hertil og den camouflerede modsabotages ekstraordinære karakter finder retten det ubetænkeligt at statuere, at det har måttet stå de tiltalte klart, at den nævnte form for modsabotage ikke var lovlig. Herpå tyder også, at de tiltalte bestræbte sig for at få ordren til camoufleret modsabotage tilbagekaldt og på at få indført tysk jurisdiktion, selv om de tiltalte i deres overvejelser også har ladet sig lede af, at de anså den camouflerede modsabotage for uegnet til at bekæmpe sabotagen fra dansk side og således også uegnet til at opretholde ro og orden, hvad okkupationsmagten havde pligt til.

Det kan herefter ikke diskulperes de tiltalte, at de under gennemførelsen af modsabotagen har handlet efter ordre.

Angående Bovensiepen.

Tiltalte har som anført erkendt at have ansvaret for aktionerne, der er anført i dette forhold med undtagelse af de under nr. 45, 81, 123, 131, 135, 142, 143, 146, 148, 150, 153, 159, 165, 178, 185, 192, 204, 206, 209, 211, 215, 217 (dog kun for så vidt angår drabene på pastor Bentzen og næstformand Sejer), 220, 222 og 223 anførte. Det er rettens indtryk, at tiltalte — i modsætning til de andre tiltalte — ikke har søgt at vælte ansvaret over på andre, og det findes herefter, da der ikke iøvrigt er sikre beviser for hans skyld, betænkeligt mod hans benægtelse at anse det godtgjort, at han er ansvarlig for de nys opregnede aktioner, og han vil derfor for så vidt være at frifinde. Med hensyn til de øvrige aktioner findes tilståelsens rigtighed godtgjort ved det iøvrigt oplyste, og tiltalte vil herefter være at anse skyldig i det af ham erkendte omfang.

Om tiltaltes almindelige indstilling til modsabotagen skal bemærkes, at det efter de foreliggende oplysninger må antages, at han principielt har været imod den, og at han har bestræbt sig på at begrænse den.

Endvidere kan det fremhæves, at tiltalte utvivlsomt må antages at have stået under tryk fra forskellig side. På den anden side må det også anføres, at han ved udvælgelser af ofre for modsabotagen ikke synes at have tillagt det nogen særlig betydning, om det var modstandsbevægelsens ansvarlige bagmænd, der blev ramt.

Angående Best.

Som det fremgår af tiltaltes endelige forklaring om hans andel i modsabotagen er hans standpunkt det, at der ikke var givet ham nogen ordre til

terror på Hitlermødet, men at han „koblede sig ind“ for som den politisk ansvarlige at forhindre katastrofer. Efter v. Hannekens og Panckes forklaringer, der støttes af Bovensiepens, må det imidlertid antages, at Hitlers ordre blev givet til de tilstedeværende inden for deres kompetencer, hvilket vil sige, at Best fik ordren som politisk ansvarlig, således at han kunne afstemme terroren med sin politik. Hermed stemmer også, at han forud for mødet i indberetninger til det tyske udenrigsministerium angående modforanstaltninger mod sabotagen udtrykkelig fremhæver disses politiske karakter. Endvidere en notits af vidnet Barandon af 31. august 1944, hvori det hedder: Modterror er et vigtigt politisk middel, der er foreskrevet Best, men anvendelsen og reguleringen af dette middel må ligge i hænderne på den i politisk henseende ansvarlige. I modsat fald risikerer Tyskland at miste det vigtigste forsyningsland og industriland, det har tilbage.

Bovensiepens forklaring går, som tidligere anført, ud på, at han sørgede for ikke at komme i modstrid med Best's politik, foretog for ham de enkelte aktioner, således at Best fik lejlighed til at fremkomme med indsigelser, der, når de fremsattes, blev fulgt. Fra første færd blev de principielle retningslinier for modsabotagen drøftet, og i det første halve år blev Best holdt underrettet om de løbende aktioner og derefter om de større. Af Panckes forklaring fremgår det, at der fandt fælles drøftelser sted mellem Best, Bovensiepen og ham, hvor objekter for modsabotagen blev godkendt. Endvidere kan fremhæves den tidligere tyske politimand Naujocks forklaring om, at han med Best i Bovensiepens overværelse drøftede de principielle retningslinier for terroren.

Når henses til disse forklaringer, tildels sammenholdt med tiltaltes egen forklaring og det iøvrigt foreliggende, derunder talrige dokumenter, finder retten det ubetænkeligt at statuere, at tiltalte har indtaget en afgørende stilling indenfor modsabotagen med udstrakt mulighed for at influere på den, og dette uanset at kommandovejen til Bovensiepen ikke gik over ham.

Angående de forskellige momenter ved tiltaltes andel i modsabotagen, der er fremhævet i anklagen, skal bemærkes, udover hvad der fremgår af, hvad foran er anført: Det må anses godtgjort, at tiltalte har foreslået objekter for modsabotagen, deriblandt „Tuborg“, at han har overgivet Bovensiepen en liste over emner for modsabotagen, blandt andet indeholdende fabrikken „Lyfa“, at han i enkelte tilfælde har krævet øjeblikkelig gengældelse, og at han har været med til i august 1944 at bestemme bortførelsen af ingeniør Snog-Christensen og dennes påfølgende drab.

Rigtigheden af de øvrige momenter findes ikke ved det oplyste tilstrækkelig godtgjort, og de må derfor udgå.

Iøvrigt kan det fremhæves, at det må antages, at tiltalte principielt har været imod modsabotagen, at han ligesom Bovensiepen har søgt at holde igen, og at han har stået under tryk fra forskellig side.

Først hen på eftersommeren 1944 ses der i tiltaltes indberetninger til Berlin spor af, at han protesterer mod modsabotagen.

Med disse bemærkninger vil tiltalte herefter være at anse skyldig.

Angående Pancke.

Efter tiltaltes egen forklaring, der støttes af det iøvrigt oplyste, var hans opgave indenfor modsabotagen den, at han som chef for det tyske politi i Danmark i henhold til Hitlers ordre til ham skulle påse, at ordren blev fulgt.

For at kunne opfylde denne sin pligt havde han regelmæssige møder med Bovensiepen, hvor man drøftede modstandsbevægelsens aktioner og de modforanstaltninger, der skulle træffes fra tysk side. Tiltalte har måttet erkende, at han ikke blot har udøvet et faktisk tryk på Bovensiepen ved sin nærværelse her i landet, men at han også til tider har måttet give denne et „incitament“, fordi Bovensiepen principielt var modstander af den camouflerede modsabotage. Tiltalte interesserede sig ikke for enkelthederne ved modsabotagen, men kun for, at der blev en vis balance mellem aktionerne fra begge sider. Navnene på objekter, som Bovensiepen under deres møder forelagde tiltalte, sagde ham intet, og han protesterede derfor ikke mod dem.

Tiltalte har endvidere måttet erkende, at han som objekter for modsabotagen har udpeget de i anklageskriftet anførte, derimod benægter han at have opgivet Bovensiepen navne på personer som emner for drab, og dette ses ikke af det oplyste tilstrækkeligt godtgjort, hvorfor han for så vidt vil være at frifinde.

Endelig har tiltalte erkendt, at han har ladet danskere fra Schalburgkorpsets E. T. overføre til forstærkning af den „Sonderkommando“, der havde til direkte opgave at gennemføre modsabotagen.

Det må efter det oplyste antages, at tiltalte ligesom Bovensiepen og Best principielt var modstander af den camouflerede modsabotage, og at han ligesom disse også har bestræbt sig for at begrænse den. Endelig må det antages, at tiltalte også har stået under tryk fra forskellig side, navnlig sin direkte overordnede Himmler, hvorved bemærkes, at trykket sikkert har virket særlig stærkt på tiltalte, som med sin mangelfulde uddannelse følte sig usikker i sin embedsvirksomhed.

Med disse bemærkninger vil tiltalte herefter være at anse skyldig i dette forhold.

Angående v. Hauncken.

Efter de foreliggende oplysninger må det antages, at tiltalte under sine daglige telefonsamtaler med Best, hvorunder sabotagen mod den tyske værne-magt og dennes ejendele blev drøftet, har forlangt underretning om, hvilke modforanstaltninger fra tysk side der var truffet, og at han derved har lagt et stærkt pres på Best. Tiltalte, der deltog i det oftnævnte Hitlermøde den 30. december 1943, og som løbende holdtes underrettet om, hvilke modforanstaltninger der blev truffet fra tysk side, måtte herefter være klar over, at det af ham udøvede pres udløste aktioner, der lå indenfor rammerne af den af Hitler givne ordre til camoufleret modsabotage.

Tiltalte har måttet erkende, at han under kritiske situationer har meddelt Best, at han måtte foretage indberetning til O. K. W., hvis sabotagen i Danmark fortsatte eller steg. Han har derved lagt et særligt stærkt pres på Best, der må antages at have næret stor frygt for overkommandoens reaktioner.

Ved det oplyste findes det ikke tilstrækkeligt godtgjort, at tiltalte også har udøvet et pres på Pancke med hensyn til iværksættelse af modsabotage, eller at han har givet den i anklagen anførte ordre til forespørgsel hos Hoffmann, og tiltalte vil derfor for så vidt være at frifinde.

Efter det foreliggende må det antages, at tiltalte selv har været under et stadig tryk af den tyske overkommando, over for hvilken han var ansvarlig for

de tyske tropper og deres ejendele her i Danmark og for opretholdelsen af det danske transportsystem.

Det må endvidere antages, at tiltalte i sine indberetninger til overkommandoen ikke bevidst har overdrevet sabotagen for derved at fremkalde indgreb overfor Danmark, men at hans indberetninger ved deres form har været medvirkende til, at overkommandoen fik et overdrevet indtryk af sabotagens betydning. Tiltalte har derved medvirket til at gøre det vanskeligt for Best at gennemføre sin politik.

Med disse bemærkninger, og idet retten finder at måtte statuere, at det må have stået tiltalte klart, at han ved sit ovennævnte pres på Best kun kunne fremkalde ulovlige handlinger, findes tiltalte herefter skyldig i dette forhold.

ad C. 1 (X)

Af de retten forelagte oplysninger fremgår det, at grovere mishandlinger af danske statsborgere, der blev afhørt af Gestapo, i mange tilfælde har fundet sted således som nærmere angivet i anklagen. Tiltalte Bovensiepen har som anført forklaret, at han var imod „verschärfte Vernehmung“, og at han har palagt sine underordnede nøje at følge de for denne form for forhør givne regler, men at han var nødt til at følge den ham fra Berlin givne ordre. Der blev forelagt ham enkelte klager, som han lod undersøge, men undersøgelserne gav ikke noget resultat, og det er først efter kapitulationen, at han blev klar over, at grove misbrug havde fundet sted.

Uanset at den omhandlede form for forhør officielt var tilladt af de tyske myndigheder, findes disse at være i den grad stridende mod almindeligt anerkendte retssynspunkter, at det har måttet stå tiltalte klart, at de var folkeretsstridige, og da det ikke skønnes troværdigt, at tiltalte var ubekendt med, at der fandt misbrug sted, vil han herefter i det hele være at anse skyldig i dette forhold, idet den ham givne ordre ikke kan fritage ham for ansvar.

ad C. 2 (X)

Som det fremgår af tiltalte Panckes forklaring, hævder han, at han har været ubekendt med de tyske bestemmelser om „verschärfte Vernehmung“ og uvidende om, at mishandlinger af danske statsborgere fandt sted. Der er kun forebragt ham enkelte klager, som han lod undersøge, og efter resultatet af undersøgelserne fandt han ikke anledning til at skride ind.

Efter alt foreliggende finder retten ikke at kunne fæste lid til tiltaltes forklaring, men må anse ham medansvarlig for de stedfundne mishandlinger og således skyldig i dette forhold.

ad D. (III 2)

Tiltalte Bovensiepen har erkendt, at han har givet ordre til drabet af de nævnte elleve danske statsborgere, idet han har undskyldt sig med, at der forud var gået en ordre fra Berlin om nedskydning på stedet af danske sabotører, og at han efter de af akterne fremgående oplysninger måtte antage, at de elleve ville være blevet dømt til døden, såfremt der havde fundet retsforfølgning sted ved en tysk domstol, livad der på det pågældende tidspunkt var forbudt.

Da drabet af de elleve danske statsborgere er et klart brud på anerkendte folkeretlige regler, vil tiltalte, uanset det af ham anførte, også i dette forhold være at anse skyldig.

ad E. (VIII)

Af de tiltalte Pancke, v. Hanneken og Bovensiepen er det anført, at aktionen mod det danske politi og grænsegendarmeriet var militært begrundet, og at de er uden skyld i den frygtelige behandling, som politifolkene og grænsegendarmerne fik i de tyske koncentrationslejre. Tiltalte v. Hanneken har særlig forklaret, at han regnede med, at der skulle finde internering sted her i landet, medens tiltalte Panckes forklaring går ud på, at Himmlers sanktion af aktionen indeholdt bestemmelser om, at politifolkene og grænsegendarmerne skulle anbringes i en interneringslejr i Slesvig-Holsten. Endelig har tiltalte Bovensiepen hævdet, at der overfor ham var givet tilsagn om krigsfangebehandling af politiet og grænsegendarmeriet.

Når henses til den i efteråret 1944 foreliggende militære situation, de erfaringer, som man under invasionen i Frankrig havde gjort med hensyn til det derværende politis holdning og til størrelsen og bevæbningen af det danske politikorps samt de foreliggende oplysninger om grænsegendarmeriets stilling i tilfælde af en allieret invasion, må retten nære overvejende betænkelighed ved at forkaste de tiltaltes anbringender om, at de anså aktionen for militært begrundet, og da der derhos ikke findes at kunne pålægges dem noget ansvar for behandlingen af de deporterede i Tyskland, vil de tiltalte herefter i dette forhold være at frifinde.

ad F. (IX)

De tiltalte Pancke og Bovensiepen har erkendt at have givet ordre til de omhandlede deportationer af „asociale“ og „vaneforbrydere“, som de var klar over efter dagældende tyske regler ville blive anbragt i koncentrationslejre. De har anført, at deportationerne blev foretaget for at afbøde vanskeligheder, der var opstået ved kriminalitetens bekæmpelse efter det danske politis fjernelse.

Da de nævnte deportationer uden tvivl indeholder en krænkelse af de gældende folkeretlige love, hvad de tiltalte måtte være klar over, uanset at der i det daværende Tyskland gjaldt særlige bestemmelser for behandlingen af „asociale“ og „vaneforbrydere“, derunder bestemmelser om disses anbringelse i koncentrationslejre, vil de tiltalte herefter være at anse skyldige i dette forhold.

ad G. (III 3)

Tiltalte Bovensiepen har erkendt at have sanktioneret den i anklagen omhandlede plan om drab af danske statsborgere.

Pancke har imidlertid forklaret, at Bovensiepens forklaring ikke er rigtig og sikkert kun afgivet for at dække over andre, hvad Bovensiepen tidligere skal have fortalt ham. Under hensyn hertil og de iøvrigt foreliggende oplysninger må retten, uanset tiltaltes erkendelse, nære overvejende betænkelighed ved at anse det tilstrækkeligt godtgjort, at tiltalte er skyldig i dette forhold, og han vil følgelig være at frifinde.

Som følge af det anførte vil de tiltalte være at anse efter de i anklageskriftet anførte bestemmelser.

Ved strafudmålingen findes at burde tages i betragtning foruden hvad der fremgår af det foran anførte, at de tiltalte må antages at have ment at tjene deres lands interesser, og at de alle har været i en vanskelig situation, fordi de tilhørte et diktatorland, hvis lederkreds for størstedelens vedkommende bestod af samvittighedsløse forbrydere. Endvidere finder retten at burde fremhæve, at

deres stilling blev vanskeliggjort, fordi deres underordnede i vidt omfang var bekendt med de ordrer, som var givet de tiltalte af deres overordnede. På den anden side mener retten også at måtte fremhæve i skærpende retning, at de tiltalte, uanset at de ikke troede på formålstjenligheden af de af dem for mod-sabotagen anvendte metoder, fortsatte med at anvende dem lige til kapitulationen. For de tiltalte Best's og Bovensiepens vedkommende findes endvidere at burde fremhæves, at de begge må antages at have meget gode evner, og at de har en god juridisk uddannelse og således særlige forudsætninger for at kunne forstå den folkeretlige betydning af deres handlinger.

Straffen findes herefter at burde fastsættes for de tiltalte Best's og Bovensiepens vedkommende til livsstraf, for tiltalte v. Hannekens vedkommende til fængsel i 8 år, hvoraf 10 måneder i medfør af straffelovens § 86 eller dennes analogi anses udstået og for tiltalte Panckes vedkommende til Fængsel i 20 år, hvoraf 2 år 6 måneder i medfør af straffelovens § 86 eller dennes analogi anses udstået.

De tiltalte v. Hanneken og Pancke vil derhos i medfør af lov nr. 395 af 12. juli 1946 § 5 efter udstået straf være at udbringe af riget, således at det under strafansvar — efter straffelovens § 201 — er dem forment pány uden tilladelse at vende tilbage hertil.

. Thi kendes for ret:

De tiltalte Karl Rudolf Werner Best og Otto Richard Bovensiepen bør straffes på livet.

Tiltalte Hermann Constantin Albert Julius v. Hanneken bør straffes med fængsel i 8 år, hvoraf 10 måneder anses udstået.

Tiltalte Günther Friedrich Wilhelm Ludvig Pancke bør straffes med fængsel i 20 år, hvoraf 2 år 6 måneder anses udstået.

Efter den forskyldte strafs udståelse vil de tiltalte v. Hanneken og Pancke være at udbringe af riget.

De tiltalte bør een for alle og alle for een betale sagens omkostninger, dog betaler de tiltalte hver især salærer og afholdte udgifter til de for dem beskikkede forsvarere, Best til den for ham beskikkede forsvarer, landsretssagfører Poul Christiansen, 20.000 kr. i salær og 351 kr. 20 øre til dækning af afholdte udgifter, v. Hanneken til den for ham beskikkede forsvarer, landsretssagfører Anna Johnsen, 16.000 kr. i salær og 408 kr. 45 øre til dækning af afholdte udgifter, Pancke til den for ham beskikkede forsvarer, landsretssagfører Julius Møller, 20.000 kr. i salær og 338 kr. 55 øre til dækning af afholdte udgifter og Bovensiepen til den for ham beskikkede forsvarer, overretssagfører Moltke-Leth, 18.000 kr. i salær.

Østre Landsrets dom af 18. juli 1949 (IX afd.).

Den indankede dom, der er afsagt den 20. september 1948 af Københavns byrets 25. afdeling er påanket af de tiltalte Hermann Constantin Albert Julius v. Hanneken, Günther Friedrich Wilhelm Ludwig Pancke og Otto Richard Bovensiepen til frifindelse, af anklagemyndigheden til domfældelse af de nævnte tiltalte i overensstemmelse med anklageskriftet for så vidt angår forhold E samt for de to førstnævnte tiltaltes vedkommende til skærpelse. Anklagemyndigheden har derhos for så vidt angår tiltalte Karl Rudolf Werner Best indbragt sagen for landsretten til prøvelse af, om straffen står i passende forhold til brøden. Denne tiltalte har derefter nedlagt påstand på, at sagen afvises fra byretten, subsidiært har han påstået sig frifundet.

Tiltalte Best har som støtte for sin afvisningspåstand for det første anført, at medlemmerne af den tyske diplomatiske repræsentation i Danmark har krav på exterritorialitets-beskyttelse for det tidsrum, i hvilket de har forrettet tjeneste i Danmark.

Retten skal hertil bemærke, at tiltalte Best i alt fald siden 29. august 1943, efter hvilket tidspunkt alle de påtalte handlinger ligger, ikke har haft diplomatisk exterritorialitetsret i Danmark, da Danmark i alt fald siden dette tidspunkt og indtil befrielsen ikke har haft nogen af tyskerne uafhængig regeringsmagt, og eksistensen af en sådan måtte være en forudsætning for, at Tyskland her i landet kunne være repræsenteret af personer med diplomatisk status.

Tiltalte har endvidere hævdet, at lov nr. 395 af 12. juli 1946 som tilbagevirkende ikke mere bør anvendes, efter at de Forenede Nationers generalforsamling den 10. december 1948 med Danmarks tilslutning under definitionen af menneskerettighederne har fastslået følgende princip som en menneskeretlighed: „Ingen må anklages for en strafbar handling på grund af en handling eller undladelse, der ikke efter national eller international ret var strafbar på det tidspunkt da den blev begået.“

Retten skal i den anledning udtale, at det anførte ikke kan påvirke gyldigheden af nævnte lov, men at det iøvrigt ikke er rigtigt, at loven har tilbagevirkende kraft. Dels var de af tiltalen omfattede handlinger på gerningstidspunktet strafbare efter Borgerlig Straffelov indenfor de i denne fastsatte strafferammer. Dels var disse handlinger forbrydelser mod folkeretten, som overlader det til den nationale ret at fastsætte straffene for sådanne forbrydelser, og det må i forhold til tiltalte være uden betydning, at den fornødne nationale hjemmel for at anvende højere straffe end i straffeloven foreskrevet først har kunnet tilvejebringes efter besættelsens ophør.

Tiltaltes afvisningspåstand kan derfor ikke tages til følge.

Tiltalte har heller ikke ønsket at afgive forklaring for landsretten.

A.

Til byretsdommens bemærkning om, at det af sagens oplysninger fremgår, at tiltalte Best i 1940—42 tog aktiv del i forhandlingerne om deportation af de franske jøder, bemærkes, at det af et notat, dateret 19. august 1940, fremgår, at tiltalte ikke har rejst nævnte spørgsmål, men at den tyske gesandt i Paris, Abetz, under en samtale den 17. august 1940 anmodede tiltalte om i dennes egenskab af chef for militærforvaltningen i Frankrig at forberede fjernelsen af alle jøder fra det besatte område.

Til supplerung af dommens bemærkninger angående dette anklagepunkt skal der næst følgende anføres:

Den 19. april 1943 modtog tiltalte et telegram, hvori det tyske udenrigsministerium bad ham afgive en redegørelse vedrørende jødespørgsmålet i Danmark, indeholdende oplysning om, hvorvidt jøder indtog betydende stillinger eller iøvrigt udøvede indflydelse f. eks. indenfor handelen med Tyskland. Yderligere anmodedes tiltalte om at tage stilling til det spørgsmål, om man nu ikke uden at styrte regeringen Scavenius ud i alvorlige vanskeligheder kunne fremsætte bestemte krav overfor denne vedrørende jødespørgsmålet. Som svar herpå afsendte tiltalte det i dommen nævnte telegram af 24. april 1943, hvori han tog afstand fra indgriben mod jøderne, idet han særlig fremhævede, at en undtagelsesbehandling af jøderne i første række ville blive betragtet som et angreb på Danmarks forfatning og derfor ville støde på modstand hos alle den danske stats forfatningsmæssige faktorer og — som statsminister Scavenius lejlighedsvis havde ytret — ville medføre regeringens tilbagetræden og umuligheden af at danne en ny forfatningsmæssig regering. Endvidere fremhævede han i telegrammet, at jøderne hverken politisk eller økonomisk havde mærkbar indflydelse i Danmark, at tyske interesser ikke for tiden krævede forholdsregler overfor jøderne i Danmark, at øjeblikkelige foranstaltninger overfor jøderne under hensyn til disses ringe antal og betydning ville forekomme ubegrundede og uforståelige, samt at deres ringe antal og den omstændighed, at de fleste af dem boede i København, ville gøre det let senere at træffe en omfattende ordning af jødespørgsmålet, som allerede forberedtes gennem hans medarbejdere.

Tiltaltes i dommen nævnte telegram af 8. september 1943 har følgende ordlyd:

„Jeg anmoder om at følgende Indberetning ufortøvet må blive tilstillet Herr Rigsudenrigsministeren:

Under henvisning til Deres Telegram — — — af 19.4. 1943 og til min beretning af 24.4. 1943 — — — meddeler jeg på Grundlag af den nye Situation følgende om Jødespørgsmålet i Danmark: Ved en konsekvent gennemførelse af den nye Kurs i Danmark må der efter min Opfattelse nu også tænkes på en Løsning af Jødespørgsmålet og af Frimurerspørgsmålet i Danmark. — De hertil nødvendige Forholdsregler måtte tages endnu under den nuværende Undtagelsestilstand, idet de på et senere Stadium vilde fremkalde Reaktioner her i Landet, der ville medføre, at der påny måtte indføres almindelig Undtagelsestilstand under formentlig ugunstigere Forhold end i Dag. Navnlig vilde — som jeg ved fra talrige Informationer — en eventuelt bestående forfatningsmæssig Regering træde tilbage, ligesom Kongen og Rigsdagen vilde ophøre med fortsat at medvirke ved Regeringen af Landet. Deruden måtte der vel regnes med en Generalstrejke, idet

Fagforeningerne på Grund af disse Forholdsregler vilde indstille deres Virksomhed og dermed deres beroligende Indflydelse på Arbejderne. — Hvis Forholdsreglerne træffes under den nuværende Undtagelsestilstand, er der ganske vist Mulighed for, at der ikke mere kan dannes en forfatningsmæssig Regering, således at der måtte nedsættes et Administrationsudvalg under min Ledelse, og Lovgivningen måtte udøves af mig gennem Forordninger. — For at man med eet Slag kan anholde og borttransportere ca. 6.000 Jøder (incl. Kvinder og Børn), vilde det være nødvendigt at få de Politistyrker, som jeg har forlangt i mit Telegram — — — af 1.9. 1943, og som næsten udelukkende måtte sættes ind i Stor-København, hvor langt de fleste herboende Jøder lever. Supplerende Styrker måtte fremskaffes af Kommandanten for de tyske tropper i Danmark. Til at transportere dem bort vilde der vel i første Omgang komme Skibe i Betragtning, der rettidig måtte beordres hertil. — Med Hensyn til Frimurer-væsenet vilde en formel Opløsning af alle Loger (som alle Landets ledende Personligheder er Medlemmer af), en foreløbig Anholdelse af de vigtigste Frimurere og en Beslaglæggelse af Logernes Ejendom komme i Betragtning. Også her vilde det være nødvendigt at have stærke Eksekutionsstyrker. Jeg anmoder om en Afgørelse med Henblik på, hvilke Forholdsregler jeg skal tage resp. forberede med Hensyn til Jødespørgsmålet og Frimurerspørgsmålet.“

Det er på dette telegram anklagemyndigheden støtter sin påstand om, at tiltalte har taget initiativet til deportation af jøderne.

Fra forsvarers side gøres gældende, at tiltalte i begyndelsen af september 1943 ved en indiskretion havde fået at vide, at Hitler havde besluttet, at der nu skulle finde en aktion sted mod jøderne i Danmark, og at tiltalte i overensstemmelse med hele sin indstilling ville søge at forebygge beslutningens gennemførelse. Dette kunne imidlertid, således som forholdet var mellem Hitler og hans underordnede, kun ske på den måde, at tiltalte tilsyneladende gik ind for den påtænkte foranstaltning, men samtidig — i den hensigt at fremkalde en ophævelse af beslutningen — så stærkt som muligt fremhævede de vanskeligheder og uheldige konsekvenser, foranstaltningen måtte ventes at medføre. Derfor henviste tiltalte til sit telegram af 24. april 1943, ligesom han fremhævede de omfattende foranstaltninger, der var nødvendige for at gennemføre en aktion, og de alvorlige politiske følger og den uro, en sådan ville føre med sig. Til bestyrkelse af, at sammenhængen var som anført, har forsvaret bl. a. henvist til, at det af en fotokopi af en notits af 23. september 1943 til føreren fremgår, at den tyske udenrigsminister, efter at førerordren til jødeaktionen forelå, fandt sig foranlediget til at gøre føreren bekendt med de betænkeligheder, som tiltalte i sit telegram af 8. september 1943 havde givet udtryk for, idet han forespurgte, om Hitler desuagtet ønskede jødeaktionen gennemført, hvilken notits på afgørende måde viser, at Hitler ikke tidligere er blevet gjort bekendt med nævnte telegram, og at det således ikke er dette, der har givet anledning til førerbeslutningen. Forsvaret har yderligere bl. a. henvist til, at tiltalte, hvad ikke bestrides af anklagemyndigheden, har bestræbt sig for at begrænse aktionens følger og således har en væsentlig andel i at det kun lykkedes det tyske politi af de ca. 6000 jøder, der var her i landet, at deportere 477.

Efter indholdet af det af tiltalte til brug for den internationale militære domstol den 14. april 1948 afgivne affidavit må det antages, at tiltalte ikke har regnet med ved sit telegram af 8. september 1943 at kunne forhindre jødeaktionen, og at hovedformålet med telegrammet var at søge aktionen fremskyndet af de i byretsdommen angivne grunde.

Ved de landsretten forelagte oplysninger, derunder de vidneforklaringer, der er afgivet af tidligere søfartsmedhjælper ved det tyske gesandtskab v. Duckwitz og af dr. jur. Franz von Sonnleithner, der i 1943 var stedfortrædende chef for den tyske udenrigsministers ministerbureau, findes tiltaltes forklaring om, at han inden afsendelsen af telegrammet af 8. september 1943 havde fået underretning om, at jødeaktionen var besluttet, således bestyrket, at den ikke kan forkastes.

Det findes herefter ikke godtgjort, at tiltalte har taget initiativet til deportationen af de danske jøder.

Det bemærkes yderligere, at udtalelsen i telegrammet af 24. april 1943 om forberedelse af en senere ordning af jødespørgsmålet må antages at have hensyn til, at der før tiltaltes tiltræden af en dansk mand til gesandtskabet var afgivet en fortegnelse over jøder, og iøvrigt at være fremsat af taktiske grunde. Der findes derhos ikke grundlag for at antage, at tiltalte forud har været vidende om de aktioner, der den 31. august og 17. september 1943 fandt sted henholdsvis på overretssagfører Arthur Henriques' kontor og på den mosaiske menigheds kontor, og hvorved arkivalier vedrørende jøderne fjernedes. Det findes herefter heller ikke bevist, at tiltalte har forberedt jødeaktionen ved at skaffe fortegnelser over jøderne.

Tiltalte vil derfor være at frifinde forsåvidt angår dette anklagepunkt.

B.

Angående tiltalte v. Hanneken.

Anklagemyndigheden har ikke opretholdt sin påstand om domfældelse af tiltalte for så vidt angår de punkter i anklagen, for hvilke han er frifundet ved byretsdommen.

Efter tiltaltes i dommen gengivne forklaring, som retten i det hele lægger til grund, og sagens øvrige oplysninger har tiltalte ingensinde blandet sig i, hvorledes de hans tjenesteområde vedrørende sabotager kunne bekæmpes. Hans samtaler med Best vides da heller ikke nogensinde at have udløst aktioner. Han har endvidere i sine indberetninger til O. K. W. om de nævnte sabotager i alt fald ikke, hverken ved indberetningernes indhold eller form, givet O. K. W. et overdrevet indtryk af sabotagens betydning, idet det tværtimod må antages, at han efter aftale med Best har neddæmpet indberetningerne i tilfælde, hvor der ikke var nærliggende fare for, at O. K. W. ad anden vej ville få oplysning om sabotagernes virkelige omfang. Tiltalte er ved afgivelsen af disse indberetninger ikke gået ud over den nødvendige opfyldelse af en ham som værnemagtschef her i landet påhvilende oplysningspligt, og uanset at han var klar over, at O. K. W.s således af ham formidlede kendskab til sabotagerne kunne udløse aktioner indenfor den af Hitler givne ordre til camoufleret modsabotage, og uanset om han måtte have anset denne for folkeretsstridig, ses han ikke herved at have gjort sig skyldig i noget strafbart forhold, hvorfor han vil være at frifinde.

Om modterrorens forhold til folkeretten og om de tiltaltes afhængighedsforhold.

Det er også for landsretten af forsvaret gjort gældende og af anklagemyndigheden bestridt, at de påtalte drab og sprængninger var lovlige som repressalier for en eller flere af modstandsbevægelsens aktioner, idet de tilstræbte at standse disse og opfylde de folkeretlige betingelser for anerkendelse som repressalier.

Det er for retten oplyst, at der forud for de enkelte tyske aktioner er gået aktioner fra dansk side, hvilke aktioner efter de for besættelse og krig gældende love og sædvaner berettigede besættelsesmagten til at foretage represaliehandlinger. Retten finder endvidere ved sagens pådømmelse at måtte gå ud fra, at den væsentlige del af de tyske, alene mod tingsobjekter rettede aktioner ikke kvantitativt var af excessiv karakter i forhold til de danske aktioner, som for retten er oplyst at være gået forud for dem. Hvad angår drabene og de sprængninger, der medførte og var forudset at ville medføre tab af menneskeliv og legemsbeskadigelse, bemærkes, at retten ligeledes må lægge til grund, at antallet af dræbte og beskadigede personer ikke overstiger antallet af personer, der efter det nu oplyste var dræbt eller havde lidt legemsbeskadigelse ved forudgående aktioner fra dansk side, måske med enkelte undtagelser, hvorved bemærkes, at selve den omstændighed, at ofrene var uskyldige, ikke isoleret set kan være afgørende for spørgsmålet om modaktionens retmæssighed. Retten kan imidlertid ikke af de anførte grunde anse de påtalte handlinger for folkeretlig tilladelige. Som i byretsdommen fremhævet må det mindstekrav, der må stilles for at gøre de påtalte handlinger lovlige som represaliehandlinger, være, at det er tilkendegivet for modstanderen, at det drejer sig om repressalie for een eller flere handlinger fra dennes side, eller at dette klart fremgår af selve handlingen, idet denne ellers savner det formål, som alene kan gøre den berettiget. Som i dommen nævnt blev der, bortset fra de „officielle sprængninger“, intet kundgjort om de tyske aktioner. Vel har i nogle tilfælde aktionens karakter af gengældelsesaktion på grund af objektets art, den benyttede metode eller stedet for dens iværksættelse utvivlsomt kunnet erkendes af en velorienteret inderkreds indenfor modstandsbevægelsen eller andre særlig orienterede kredse, hvad der ikke kan være tilstrækkeligt, og i enkelte tilfælde af offentligheden, men i det store og hele har aktionernes karakter af repressalier for en eller flere aktioner fra dansk side ikke kunnet erkendes af den danske befolkning, som kun har kunnet få det indtryk, at handlingerne var udslag af vilkårlighed. Det bemærkes herved, at det ikke synes udelukket, at forskellige af de tyske modaktioner, særlig drab og forsøg på drab af forud udpegede personer ikke ville have fundet sted, hvis tyskerne skulle have vedkendt sig dem som represaliehandlinger.

Efter foranstående finder retten det formålsløst at komme ind på det under proceduren drøftede spørgsmål om det har nogen betydning med hensyn til berettigelsen af de tyske modterrorhandling, om de forudgående aktioner fra dansk side har været rettet mod værnemagten, dennes medlemmer og ordenspolitiet eller mod Gestapo eller mod danske landsforrædere af forskellige kategorier, og det så meget mindre som de tiltalte — med rette eller med urette — næppe har tænkt sig, at dette forhold skulle kunne have nogen betydning.

Landsretten tiltræder, at det må have stået klart for de tiltalte Best, Pancke og Bovensiepen, af hvilke den første og den sidste havde jundisk ud-

dannelse, og som havde stadig forbindelse med hinanden, at modterroreren i den gennemførte skikkelse var folkeretsstridig, idet det for dem navnlig ikke kan have givet ordren autoritet med hensyn til retsmæssighed, at den var udstedt af det tyske riges ledelse. Hvis mangel på respekt for mellemfolkelige og andre retlige normer og for menneskelige hensyn ikke kan have været dem ubekendte.

Det skal endelig bemærkes, at de tre tiltalte vel har handlet under et overmåde stærkt tryk, men aldrig under en overhængende og uafvendelig konkret trusel.

Angående de tiltalte Bests, Panckes og Bovensiepens særlige forhold:

Landsretten anser det for bevist, at tiltalte Best i kraft af den ved mødet hos Hitler i Ulveskansen den 30. december 1943 givne ordre ved drøftelser med Pancke og Bovensiepen har været med til at fastlægge de principielle retningslinier for modterroreren og navnlig i det første halvår har taget stilling til forslag om de enkelte aktioner, i det hele med det formål at modvirke, at modterroreren greb forstyrrende ind overfor hans politiske mål. Idet han således ved sin kontrollerende virksomhed har medvirket til, at modterroreren blev gennemført med mindst mulig skade for tyske interesser, og uanset at han under drøftelser om gengældelsesforanstaltninger normalt har indskrænket sig til at udskyde sådanne fra anden side foreslåede personer og objekter, som han fandt uegnede, tiltrædes det, at han er fundet medansvarlig i overensstemmelse med anklageskriftets ham vedrørende første led.

Hvad angår anklageskriftets øvrige led anser også landsretten det for bevist, at tiltalte Best har overgivet Bovensiepen en liste over emner for modsabotage, blandt andet indeholdende fabrikken „Lyfa“, at han i enkelte tilfælde har krævet øjeblikkelig gengældelse, og at han har været med til i august 1944 at bestemme bortførelsen af ingeniør Snog-Christensen og dennes påfølgende drab. Retten anser det endvidere for bevist, at tiltalte i sommeren 1944 har henvist Bovensiepen og Schwerdt til hos Rüstungsstab Dänemark at skaffe oplysninger om danske industrivirksomheder, der uden skade for tyske interesser kunne saboteres, med det resultat at Schwerdt fra Rüstungsstab fremskaffede en liste over sådanne virksomheder, og at han har opfordret sine medarbejdere Franz Ebner og Rudolf Stier samt den tyske formand for det dansk-tyske udvalg vedrørende erhvervsforhandlinger Alex Walther til at give sig en lignende fortegnelse. Det bemærkes herved, at den måde, hvorpå sagen for denne tiltaltes vedkommende er indbragt for landsretten ikke findes at være til hinder for, at tiltalte også kendes skyldig i de to sidstnævnte anklagepunkter.

Landsretten kan derimod ikke anse det for bevist, at tiltalte har foreslået objekter for antisabotage såsom „Tuborg“, idet med hensyn til dette bryggeri bemærkes, at forholdet må antages at være det, at tiltalte ved en drøftelse angående sabotage mod et af de tre store københavnske bryggerier „Carlsberg“, „Stjernen“ og „Tuborg“ i overensstemmelse med hans sædvanlige fremgangsmåde har udskudt de to førstnævnte som uegnede. „Carlsberg“ på grund af dets kulturelle betydning, „Stjernen“ på grund af dets egenskab af kooperativt arbejderforetagende, således at „Tuborg“ er bleven tilbage. Landsretten kan endelig ligesom byretten ikke anse det for bevist, at tiltalte er skyldig i af det tyske udenrigsministerium at have forlangt tredobling af „Sonderkommando“.

Det må antages, at tiltalte Best's medvirken til modterroren i alt fald ikke har øget dennes omfang.

For så vidt angår de tiltalte Pancke og Bovensiepen lægger retten deres i dommen gengivne forklaringer til grund.

De tiltalte Best's, Pancke's og Bovensiepen's forhold vil være at henføre under straffelovens § 237, jfr. tildels § 21 og § 183, stk. 1 og 2.

Som formildende omstændigheder specielt dette forhold vedrørende skal anføres: Såvel Best som Pancke har, da de i november 1943 erfarede, at det i førerhovedkvarteret overvejedes at kræve gengældelsesforanstaltninger her i landet, hver for sig i udførlige telegrammer af 20. november 1943 henholdsvis til Ribbentrop og til Himmler gjort modforestillinger og indtrængende frarådet sådanne foranstaltninger. Under mødet hos Hitler den 30. december 1943 udtalte Best sig imod en sådan fremgangsmåde, men Hitler fejede alle indvendinger til side. Det må antages, at alle de tre tiltalte har været imod gengældelsesforanstaltningerne, som de fandt formålsløse og skadelig, at de har begrænset dem således, at de i forhold til modstandsbevægelsens aktioner langt fra fik det omfang, som Hitler havde beordret, hvilket de søgte at skjule i indberetningerne, og at alle tre såvel ved mundtlige henvendelser til deres overordnede som ved skriftlige indberetninger har søgt at få gengældelsesforanstaltningerne standset, i hvilken henseende bemærkes, at Best i et telegram af 2. juli 1944 til Ribbentrop udtalte sig meget skarpt mod gengældelsesforanstaltninger. Dette telegram må antages i hvert fald at have været medvirkende til, at Best den 5. eller 6. juli 1944 måtte møde hos Hitler, der efter Sonnleithner's forklaring i en ophidset tone lod Best forstå, hvilken lille ubetydelig mand Best var, og at han ikke skulle blande sig i rigets politik, men blot gøre hvad der blev befalet eller tage følgerne. De har som ovenfor nævnt alle handlet under et overmåde stærkt tryk, idet de med føje har regnet med, at de ved at nægte at medvirke ved modterrorens gennemførelse ville udsætte sig selv, eventuelt deres nærmeste pårørende for alvorlig fare.

C 1.

Tiltalte Bovensiepen har for landsretten forklaret, at det under hans ophold i Berlin i februar 1944 af Kaltenbrunner eller Müller blev foreholdt ham, at man ikke fandt resultaterne af politiets arbejde i Danmark tilfredsstillende, og han blev spurgt, om man ikke anvendte „skærpet forhør“. Han benægtede dette og erklærede sig for modstander af denne fremgangsmåde, men fik alligevel ordre til at anvende „skærpet forhør“ i tilfælde, hvor det gjaldt om hurtigt at sikre sig sprængstoflagre eller rulle aktive modstandsgrupper op. Efter sin tilbagekomst til Danmark bestemte han, at Hoffmann og senere også Hermannsen skulle være beføjede til at anordne „skærpet forhør“. Der er også ved senere lejligheder fra Berlin stillet krav om anvendelse af „skærpet forhør“, således efter folkestrejken og i anledning af skibssabotagen, men tiltalte, der ikke var interesseret i en skærpelse, foretog sig intet ved disse lejligheder. Han har ikke ført kontrol med, hvorledes „skærpet forhør“ blev praktiseret. Omkring 1. februar 1945 blev han tilfældig bekendt med, at de stedlige tjenestestedsledere havde fået bemyndigelse til at beordre „skærpet forhør“, og dette affandt han sig med. Han tror ikke, at han har været bekendt med, at danske i tysk tjeneste pryglede ved forhørene, idet han ikke ville have godkendt dette,

og han benægter at have haft kendskab til de grove overskridelser af de tyske regler om „skærpet forhør“, som han nu ved har fundet sted.

Uanset at „skærpet forhør“ var officielt anerkendt af tyske myndigheder, findes denne form for forhør som i byretsdommen anført at være i den grad stridende mod almindelig anerkendte retssynspunkter at det har måttet stå tiltalte klart, at den var folkeretsstridig. Han har derhos, da grænserne for de reglements­mæssige fremgangsmåder var ganske flydende været klar over, at denne forhørsform ville udarte til alvorlige mishandlinger. Herefter findes tiltalte at have pådraget sig strafansvar efter straffelovens §§ 244, stk. 4, og 245, stk. 2. Der findes efter omstændighederne ikke tilstrækkeligt grundlag for også at bringe straffelovens § 246 i anvendelse.

C 2.

Anklagemyndigheden har for landsretten gjort gældende, at tiltalte Pancke, som må have haft kendskab til, at der indenfor Hipokorpset, der var ham direkte underlagt, fandt mishandlinger af fanger sted, er medansvarlig for disse, og at dette forhold omfattes af tiltalen. Tiltalte har bestridt, at tiltalen omfatter dette forhold. Retten må give tiltalte medhold heri, hvorfor dette forhold ikke vil kunne tages under påkendelse under denne sag.

Tiltalte har for landsretten forklaret, at han nok regnede med, at de af Gestapo anholdte medlemmer af modstandsgrupper, når de blev forhørt, blev underkastet et vist tryk, men at han ikke har gjort sig tanker om, hvilke metoder der anvendtes, dertil var han ikke tilstrækkelig kendt med politiarbejde. Landsretten må imidlertid ligesom byretten anse det for uantageligt, at tiltalte ikke skulle have haft kendskab til, at der ved Gestapo's afhøringer fandt mishandlinger sted.

Med hensyn til kompetenceforholdet mellem de tiltalte Pancke og Bovensiepen må det efter det for landsretten oplyste antages, at Bovensiepen normalt modtog sine ordrer direkte fra Berlin, således også ordren til anvendelse af „skærpet forhør“, og at Pancke ikke kunne give Bovensiepen ordrer, der var i strid med de denne fra Berlin givne ordrer. I overensstemmelse hermed har tiltalte gjort gældende at det lå udenfor hans myndighed at forbyde anvendelsen af „skærpet forhør“, men at han ville have kunnet gribe ind overfor stedfindende overskridelser af de herom gældende forskrifter.

Uanset de grænser, der måtte have været gældende for tiltaltes rent forvaltningsmæssige kompetence i forhold til Bovensiepen, finder retten dog, at tiltalte, der havde adgang til at kontrollere det politimæssige arbejde her i landet og var den eneste, der her overfor Bovensiepen og hans underordnede kunne gribe ind overfor misbrug, ved sin passivitet i så henseende har pådraget sig medansvar for misbrugene, hvorfor han vil være at anse efter straffelovens §§ 244, stk. 4, og 245, stk. 2.

D.

Forud for drabet af de 11 var i dagene 31. juli—7. august 1944 gået drab af 4 tyskere og 1 dansk mand i tysk tjeneste.

Drabet blev først dementeret af Best ved en pressemeddelelse den 12. august 1944. Senere udsendtes den i byretsdommen nævnte meddelelse om, at de pågældende var skudt under flugtforsøg.

Det anerkendes af anklagemyndigheden, at alle de dræbte var således belastede, at de kunne have været dømt til døden ved tysk domstol, dersom

behandling ved en sådan kunne have fundet sted, og landsretten må efter de foreliggende oplysninger tiltræde dette.

I overensstemmelse med, hvad der ovenfor under B er anført om represalier tiltrædes det, at tiltalte er fundet skyldig som sket.

E.

I henhold til de i den indankede dom anførte grunde vil den for så vidt angår dette anklagepunkt være at stadfæste.

F.

Af rigsregistraturen er oplyst, at af de deporterede 421 personer var 218 dømt for gentagne grove forbrydelser, medens 28 havde haft sluttede sager eller mindre straffe, f. eks. for handel med rationeringsmærker.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den for så vidt angår dette anklagepunkt være at stadfæste.

Idet de handlinger, for hvilke de tiltalte Best, Pancke og Bovensiepen er kendt skyldige, alle er begået under krænkelse af de for besættelse og krig gældende folkeretlige love og sædvaner, vil de tiltalte herefter være at anse efter straffelovens § 237, jfr. tildels § 21, og § 183, stk. 1 og 2, Pancke og Bovensiepen tillige efter dens § 244, stk. 4, § 245, stk. 2, og § 261, stk. 2, de nævnte bestemmelser for alles vedkommende sammenholdt med lov om straf for krigsforbrydelser nr. 395 af 12. juli 1946 §§ 1 og 3, stk. 1 og 2.

De tiltalte Best og Pancke har været fængslet siden den 6. juni 1947 og forinden været internerede henholdsvis fra den 5. maj og den 21. maj 1945. Retten må gå ud fra, at interneringerne skete for at sikre deres tilstedeblivelse af hensyn til den forestående strafforfølgning.

Som omstændigheder, der findes at burde komme i betragtning ved strafudmålingen udover hvad der fremgår af foranstående, skal følgende anføres:

Best:

Ved regeringsdannelsen i november 1942 har tiltalte mod den oprindelige tyske plan fæct godkendt, at der dannedes en regering uden nationalsocialister, og det skyldtes hans indsats i Berlin, at valgene i marts 1943 kunne afholdes.

Det må antages at skyldes hans indflydelse, at afsoningen af fængselsstraffe afsagt af tyske krigsretter over danske en tid lang kunne finde sted her i landet.

Tiltalte har som ovenfor nævnt, efter at aktionen mod jøderne var besluttet, gjort, hvad han kunne for at begrænse følgerne mest muligt. Han har saledes godkendt, at en af hans medarbejdere, v. Duckwitz, advarede ansvarlige danske kredse om aktionen. Det må endvidere antages, at det skyldtes hans indflydelse, at de deporterede forblev i Theresienstadt, hvor forholdene var så forholdsvis gode, at kun ca. 11 pct. af de danske jøder døde under opholdet der, medens det tilsvarende procenttal for de deporterede norske, belgiske og hollandske jøder udgjorde 95—98.

Efter at Hitler i september 1943 havde givet Himmler tilladelse til blandt de internerede soldater, som skulle frigives, at hverve frivillige og at lade indtil 4000 mand af de yngste angange overføre til S. Selejre i Tyskland, lykkedes det tiltalte at hindre gennemførelsen af denne plan.

Ifølge ordre fra Himmler måtte tiltalte ikke forud underrettes om politiaktionen. Dette må antages at skyldes, enten at Himmler efter erfaringerne ved jødeaktionen ikke har stølet på Best's loyalitet eller har ventet, at Best ved henvendelse til Ribbentrop ville søge at hindre aktionen.

Det må antages, at det skyldtes tiltaltes energiske indgriben, at det danske politi's vagt ved hans bolig, Rydhave, ialt 27 mand, undgik at blive ført bort den 19. september 1944.

Der må gås ud fra, at tiltalte ved sin indgriben har begrænset beslaglæggelsen af danske skibe og hindret overførelse af flydedokker til den tyske krigsmarine samt i besættelsens sidste tid ved forhandling med admiral Wurnbach har forhindret en planlagt ødelæggelse af danske havne.

Tiltalte må antages et par gange, bl. a. efter 29. august 1943, at have overvejet at søge sig fritaget for sin stilling her i landet, og der må efter det oplyste gås ud fra, at det, når han opgav det, ikke har været uden betydning, at han regnede med, at der efter hans fratræden ville blive indsat en rigskommissær, meget sandsynlig Terboven. I denne forbindelse bemærkes, at ambassadør Svenningsen har forklaret, at Best's fratræden på dette tidspunkt efter hans opfattelse ville have ført til en alvorlig skærpelse af forholdene her i landet.

Endelig skal anføres, at tiltalte den 3. maj 1945 deltog i en forhandling i Mørvig hos Hitlers efterfølger admiral Dönitz, hvori bl. a. deltog grev Schwerin v. Krosigk, chefen for O. K. W. generalfeltmarskal Keitel, chefen for værne-magtsstaben generaloberst Jodl, rigskommissær Terboven og værnemagtscheferne i Norge og Danmark generalerne Boehme og Lindemann, og at tiltalte her, alene støttet af v. Krosigk, gik stærkt ind for, at kapitulationsforhandlingerne kom til at omfatte Danmark.

Best, Pancke og Bovensiepen:

Efter at de tiltalte havde erfaret, at de deporterede politifolk var bleven anbragt i koncentrationslejr, har de alle tre protesteret derimod og gjort energisk indsats, Best for at få dem tilbageført til Danmark, hvad Bovensiepen dog af sikkerhedshensyn modsatte sig, denne og Pancke for at få dem overført til en krigsfange- eller interneringslejr, Bovensiepen ved personlig forhandling med sine overordnede i Berlin, ligesom det må antages, at Bovensiepen har draget omsorg for, at der ydedes dem hurtig hjælp gennem Røde Kors.

Best og Bovensiepen:

Det må antages, at disse tiltalte har afværget krav om tvungen overførelse til Tyskland af arbejdere, bl. a. fra saboterede fabrikker, og om tvangsudskrivning af arbejdere til befæstningsarbejderne i Jylland og civilpersoner til bevogtning af jernbaner.

Bovensiepen:

Denne tiltalte må antages at have saboteret en af Himmler i februar 1944 givet ordre om arrestation i særlige tilfælde af eftersøgte personers pårørende, idet sådan arrestation kun fandt sted i et enkelt tilfælde og kun i kort tid, samt endvidere en efter bombardementet af Shellhuset modtaget ordre om overførelse til Tyskland af 50 fanger, der, efter hvad han erfarede, skulle have været skudt på vejen dertil, idet han foregav ikke at kunne undvære de pågældende personer ved rekonstruktion af de ved bombardementet forsvundne akter.

Endvidere må det antages, at denne tiltalte gentagne gange overfor tiltalte Pancke har fremsat krav om, at Hipokorpset blev underlagt det tyske sikkerhedspoliti, for at Bovensiepen som chef for dette kunne føre kontrol med korpset.

Straffene findes at burde bestemmes for tiltalte Best til fængsel i 5 år, hvoraf i medfør af straffelovens § 86 og dens analogi 4 år anses udstået, for tiltalte Pancke til fængsel i 20 år, hvoraf 4 år anses udstået, for tiltalte Bovensiepen til fængsel på livstid.

De tiltalte Best og Pancke vil i medfør af lov nr. 395 af 12. juli 1946 § 5 være at dømme til efter udstået straf at udbringes af riget.

Thi kendes for ret:

Tiltalte Hermann Constantin Albert Julius v. Hanneken bør for anklagemyndighedens tiltale i denne sag fri at være.

Tiltalte Karl Rudolf Werner Best bør straffes med fængsel i 5 år, hvoraf 4 år anses udstået.

Tiltalte Günther Friedrich Wilhelm Ludvig Pancke bør straffes med fængsel i 20 år, hvoraf 4 år anses udstået.

Tiltalte Otto Richard Bovensiepen bør straffes med fængsel på livstid.

De tiltalte Best og Pancke vil efter udstået straf være at udbringe af riget med tilkendegivelse om det med ulovlig tilbagevenden forbundne strafansvar.

Det offentlige udreder de tiltalte Hanneken vedrørende sagsomkostninger for byretten, medens byretsdommens bestemmelser om sagsomkostninger iøvrigt stadfæstes.

Det offentlige udreder de de tiltalte Best, v. Hanneken og Bovensiepen vedrørende sagsomkostninger for landsretten, derunder salærer til de beskikkede forsvarere, til landsretssagfører Poul Christiansen 22.000 kr., til landsretssagfører Anna Johnsen 12.000 kr. og til overretssagfører Moltke-Leth 18.000 kr. samt yderligere til landsretssagfører Christiansen og overretssagfører Moltke-Leth til dækning af udlæg henholdsvis 165 kr. 09 øre og 55 kr.

Tiltalte Pancke udreder de ham vedrørende sagsomkostninger for landsretten, derunder i salær og til dækning af udlæg til den for ham beskikkede forsvarer, landsretssagfører Julius Møller, 22.000 kr. og 248 kr. 95 øre.

Der blev afgivet sålydende

d i s s e n s e r:

3 af de voterende, som iøvrigt er enige i dommen, stemmer for at stadfæste byretsdommen for tiltalte Bovensiepens vedkommende.

En af de voterende udtaler angående anklagepunkt B:

Det må antages at være en folkeretligt almindelig anerkendt regel, at militærpersoner og andre medlemmer af krigsmagten principielt kun er forpligtede til lydighed overfor ordrer fra deres lands regering eller fra deres foresatte, for så vidt en sådan ordre er lovlig, men at det under den krigsmæssige disciplins vilkår ikke kan ventes, at lovlighed af en sådan ordre fra den underordnede side kan underkastes en nøjere prøvelse, og at den underordnede derfor under krig er forpligtet til at efterkomme enhver militær ordre, der ikke er åbenbart

ulovlig. medmindre han herved krænker almindeligt anerkendte krigsregler eller på opværende måde krænker almindelige menneskelige følelser.

Af de for besættelse og krig gældende folkeretlige love og sædvaner kan der efter mit skøn ikke udledes regler, der kan betegnes som almenanerkendte og som med fornøden præcision fastslår, hvilke krav der må stilles til represalier med hensyn til den måde, på hvilken de skal bekendtgøres eller fremtræde for at kunne anerkendes som lovlige.

I betragtning heraf finder jeg det betænkeligt at fastslå, at det har været åbenbart for de tiltalte Best, Pancke og Bovensiepen, at de ved at gennemføre den beordrede modterror som sket, har gjort sig skyldige i krigsforbrydelser. Jeg bemærker herved, at jeg ikke — således som byretsdommen — i deres modstand mod ordren ser noget afgørende indicium for det modsatte, idet jeg ikke finder det uantageligt, at denne modstand — som af de nævnte tiltalte hævdede — har været begrundet i, at de fandt ordren uhensigtsmæssig.

I overensstemmelse hermed voterer jeg for at frifinde de nævnte tiltalte for så vidt angår dette anklagepunkt.

Højesterets dom af 17. marts 1950.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret af tiltalte Günther Friedrich Wilhelm Ludvig Pancke samt af anklagemyndigheden forsåvidt angår de tiltalte Karl Rudolf Werner Best og Otto Richard Bovensiepen.

Anklagemyndigheden har påstået skærpelse af de idømte straffe, medens de tiltalte Pancke og Bovensiepen har påstået frifindelse. Den for tiltalte Best beskikkede forsvarer har ligeledes påstået frifindelse, idet han har henstillet spørgsmålet om afvisning til Højesterets afgørelse.

I pådømmelsen har elleve dommere deltaget.

Da lov nr. 395 af 12. juli 1946 såvel efter sit indhold som efter sit formål, jfr. bekendtgørelse C nr. 7 af 13. november 1945, må antages at omfatte alle udlændinge i tysk tjeneste, uanset om de havde eksterritorialitetsret, da de begik de i loven nævnte handlinger, kan folkerettens regler om eksterritorialitetsret allerede som følge heraf ikke påberåbes til fordel for nogen af de tiltalte.

Det tiltrædes dernæst, at det af tiltalte Best under henvisning til De Forenede Nationers vedtagelse af 10. december 1948 anførte ikke kan påvirke gyldigheden af den fornævnte lov.

Forsåvidt de tiltalte har henvist til, at de har handlet efter ordre af deres overordnede, tiltrædes det i henhold til bestemmelsen i § 4 i samme lov, at denne omstændighed ikke kan fritage de tiltalte for strafansvar.

Det fremgår af de af anklagemyndigheden for Højesteret nedlagte påstande, at spørgsmålet vedrørende de såkaldte „officielle sprængninger“ ikke foreligger Højesteret til prøvelse.

Der findes ikke i det til Haagerkonventionen knyttede reglement angående landkrigens love og vedtægter opstillet regler om repressalier, og selvom det er anerkendt, at repressalier i et vist omfang er tilladelige overfor civilbefolkningen i et besat område, er der uenighed om de nærmere betingelser for deres anvendelse. Det må dog anses for almindelig anerkendt, at repressalier fra en besættelsesmagts side overfor civilbefolkningen kun er tilladelige som en

sidste udvej til at opretholde ro og orden i det besatte område, og at de skal stå i et rimeligt forhold til de hensyn, der begrundes deres anvendelse. De tiltalte har derfor handlet klart folkeretsstridigt derved, at de, skønt forholdene i landet ikke — ej heller efter de tiltaltes egen opfattelse — gjorde det påkrævet, gennemførte Hitlers ordre af 30. december 1943 om, at al rettergang mod danske sabotører skulle ophøre, og at der skulle øves gengæld ved, at ethvert drab af tyskere eller tyskvenlige øjeblikkeligt besvaredes med drab og sprængning med sprængning. De foretagne aktioner har derhos i betydeligt omfang været af en umenneskelig karakter og, uden hjemmel i folkeretlig sædvane, været gennemført på en måde, der tilsigtede overfor befolkningen at skjule eller tilsløre, at de hidrørte fra de tyske myndigheder, således at aktionerne også som følge heraf har været i strid med folkerettens almindelige anerkendte grundsætninger. Med disse bemærkninger og iøvrigt i henhold til de i dommen anførte grunde tiltrædes det, at repressaliesynspunktet ikke kan føre til straffrihed for de tiltalte, der således som i dommen anført må have været klare over aktionernes folkeretsstridige karakter.

Herefter og iøvrigt i henhold til de i dommen anførte grunde tiltrædes det, at de tiltalte i det hele er fundet strafskyldige som i dommen fastslået.

Ved strafudmålingen vil der foruden til de i dommen anførte omstændigheder være at tage hensyn til, at besættelsesmagten ved at antage danske til i tysk tjeneste at øve drab og mishandlinger af landsmænd og ødelæggelse af deres ejendele i høj grad har udæsket den danske civilbefolkning og derved fremkaldt aktioner fra dennes side overfor de nævnte danske landsforrædere.

Ni dommere stemmer herefter for at stadfæste dommen, såvidt den er påanket, dog at straffetiden for tiltalte Best findes at burde fastsættes til 12 år, hvoraf 4 år anses for udstået, hvorhos en af disse dommere stemmer for at anse tiltalte Bovensiepen med livsstraf.

To dommere, der iøvrigt er enige med flertallet, stemmer for at fastsætte straffen for tiltalte Bovensiepen til livsstraf og for tiltalte Best til fængsel i 20 år.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør, så vidt påanket er, ved magt at stande, dog at straffen for tiltalte Karl Rudolf Werner Best fastsættes til fængsel i 12 år, hvoraf 4 år anses udstået.

Sagens omkostninger for Højesteret vedrørende de tiltalte Karl Rudolf Werner Best og Günther Friedrich Wilhelm Ludvig Pancke udredes af disse tiltalte een for begge og begge for een, dog at de i salær for Højesteret og godtgørelse for udlæg betaler, førstnævnte

4000 kr. til landsretssagfører Poul Christiansen og sidstnævnte 4000 kr. og 120 kr. 10 øre til landsretssagfører Julius Møller.

Sagens omkostninger for Højesteret vedrørende tiltalte Otto Richard Bovensiepen, derunder i salær for Højesteret og godtgørelse for udlæg til højesteretssagfører Ove Rasmussen 8000 kr. og 48 kr. 50 øre, udredes af det offentlige.
